

LUNDS
UNIVERSITET

“Varför just vi?”

En studie om tillit till rättssystemet och säkerhetszonernas inverkan

Av: Alva Isaksson & Cornelia Jonsson

LUNDS UNIVERSITET

Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)

Vårterminen 2024

Handledare: Patrik Olsson

Examinator: Ana Maria Vargas Falla

Abstract

The law concerning visitation zones has been widely debated in Sweden. While some see it as a necessary measure to fight the continuous gang violence, others are concerned it will create a divide between the police and the people in the areas they are put up. These presumed areas for the visitation zones are areas of low socio-economic status and with a high crime rate. Therefore, the purpose of this study was to interview people with connections to high-crime areas about their opinions about the new law and their trust in and opinions of the police and legal system. This was then related to previous experiences with being the subject of visitations, and whether the implementation of the law or the experience of being searched had any impact on their trust in the legal system. The study was done via a method of semi-structured qualitative interviews, where seven people from Linköping, Sweden in the age range 25-30 were interviewed and results were drawn from the interviews via a thematic analysis. The results were then analyzed with theories on procedural justice and labeling theory. The results showed that while the opinions of the law and legal system differ, there are several risks to the implementation of the law in what its consequences might be for individuals' trust in the legal system. With the limited scale of the study in mind, it is recommended to do further research on a broader scale, and after the zones have been implemented.

Nyckelord: Polis, rättssystem, säkerhetszon, tillit, visitation

Förord

Denna uppsats markerar slutet för våra studier på kriminologprogrammet. Vi vill därav tacka våra föreläsare och kursansvariga genom programmet för den kunskap och hjälp de bidragit med. Specifikt vill vi tacka vår handledare Patrik Olsson för vägledning genom uppsatsen och vår examinator Ana Maria Vargas Falla för den slutgiltiga feedbacken i arbetet.

Vi vill även tacka varandra för ett givande arbete. Våra respektive styrkor och kunskaper har vägt upp väl under arbetets gång och när motivationen har sviktat för den ena har den andra alltid funnits där för att föra arbetet framåt.

Främst vill vi rikta ett enormt tack till våra intervjupersoner: "Joel", "Adam", "Mateo", "Sahra", "Adnan", "Jusuf" och "Alexander". Tack för att ni har ställt upp på intervjuerna. Ni har bidragit med viktiga åsikter och synvinklar som vi själva inte hade kunnat förutse. Utan er hade det här arbetet inte varit möjligt.

Alva Isaksson & Cornelia Jonsson

Maj, 2024

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Rättssociologisk relevans.....	2
1.3 Syfte & frågeställningar.....	3
1.4 Avgränsning.....	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Deskriptiv analys.....	5
2.2 Tematisk analys.....	5
2.2.1 Visitationernas effekt.....	6
2.2.2 Bias.....	7
2.2.3 Tillit till rättssystemet.....	9
3. Teoretiska utgångspunkter	11
3.1 Procedural justice.....	11
3.2 Stämplingsteori.....	12
4. Metod & material	14
4.1 Metodologiska utgångspunkter.....	14
4.2 Semistrukturerade intervjuer.....	15
4.2.1 Urval.....	16
4.3 Kodning & analys av data.....	17
4.4 Reliabilitet & validitet.....	18
4.5 Forskningsetiska & praktiska överväganden.....	19
5. Resultat	20
5.1 Uppfattning om rättssystemet.....	21
5.1.1 Rättssystemet.....	21
5.1.2 Polisen.....	23
5.2 Integritet & säkerhet.....	26
5.3 Stigmatisering för individ & område.....	28
6. Analys	31
6.1 Uppfattning om rättssystemet.....	31
6.1.1 Rättssystemet.....	31
6.1.2 Polisen.....	33
6.2 Integritet & säkerhet.....	36
6.3 Stigmatisering för individ & område.....	39
7. Avslutande diskussion	41
7.1 Slutsatser & diskussion.....	41

7.2 Vidare forskning.....	44
8. Referenslista.....	44
8.1 Böcker.....	44
8.2 Nyhetsartiklar.....	45
8.3 Rättskällor.....	46
8.4 Vetenskapliga artiklar.....	46
8.5 Övrigt material.....	49
9. Bilagor.....	49
9.1 Bilaga 1.....	49
9.2 Bilaga 2.....	51
9.3 Bilaga 3.....	53
9.4 Bilaga 4.....	56

1. Inledning

Den 25:e april 2024 trädde lagen om säkerhetszoner i kraft. Lagen hade varit omdebatterad under lång tid innan den, den 10:e april 2024, röstades igenom av riksdagen, med 151 mot 148 (TT 2024). Tidigare i år blev Liberalernas talesperson i polisfrågor, Martin Melin, kritiserad för ett uttalande gällande säkerhetszonerna:

Alla som går runt med Gucci-kopiekepsar är inte gängkriminella, men många gängkriminella bär Gucci-kopiekepsar (Bridfelt 2024)

Detta uttalande kom i relation till att polisen ska kunna använda sig av klädstil som grund för visitationer (Bridfelt 2024). En oro har lyfts kring att denna grund ska leda till diskriminering och stigmatisering. Trots att lagen inte tillåter visitationer baserat på etnicitet menar Socialdemokraterna att säkerhetszonerna riskerar att leda till rasprofilering (TT 2024). Vissa svarade på uttalandet att beslut om visitationer baserat på kläder är godtyckligt (Bridfelt 2024) och att de inte delar uppfattningen om att man kan basera tillhörighet i kriminalitet på klädstil (Stenberg 2024). I debatten påpekas att säkerhetszoner riskerar att försämra relationen mellan rättssystemet och ungdomar, vilket kan leda till en känsla av utanförskap som i sin tur kan stärka banden till de kriminella grupperna (Hardenborg 2024). I lagrådsremissen för lagen ställer sig flertalet remissinstanser bakom lagen, däribland Linköpings kommun, då de anser att den innefattar nödvändiga verktyg för polisen att bättre kunna utföra sitt uppdrag. Samtidigt framhåller bland andra Brottsförebyggande rådet och Diskrimineringsombudsmannen kritik till förslaget på grund av risken för stigmatisering och diskriminering (Strömmer & Stensbäck 2024, s. 12). Även Socialdemokraterna röstade nej till förslaget och menade att geografiskt begränsade visitationszoner riskerar leda till stigmatisering och försämrat förtroende för poliser i områdena där zonerna införs. Zonerna menas även riskera människors integritet utan vidare brottsförebyggande effekt (Björkman 2024).

1.1 Bakgrund

Tidöavtalet – en skriftlig överenskommelse mellan de politiska partierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna (Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna & Liberalerna 2022, s. 2) – innefattar ett avsnitt om åtgärder som ska genomföras i ett brottspreventivt syfte mot gängkriminaliteten (ibid., s. 19). En av dessa åtgärder är säkerhetszonerna. Dessa innebär att en geografiskt begränsad zon upprättas där polis har utökade befogenheter att söka efter vapen på människor och i fordon (ibid., s. 20). I zonerna får eftersökningar göras utan misstanke om brott men visitationen ska ändå ske på sakliga skäl. "Sakligt skäl" kan bland annat innefatta att personen motsvarar en riskprofil, beter sig avvikande, tidigare har begått brottslighet eller är klädd på ett särskilt sätt (Skogelin 2024). Zonerna kommer förverkligas i områden där de bedöms kunna ha störst brottspreventiv effekt mot kriminella nätverk och kommer med stor sannolikhet att upprättas primärt i socialt utsatta områden (ibid.). Syftet med zonerna är att mer effektivt kunna motverka skjutningar och sprängningar vid konflikter inom den kriminella miljön (Strömmer & Stensbäck 2024, s. 1). Dessa visitationszoner kom senare att benämnas "säkerhetszoner" för att poängtera att zonerna inte enbart innefattar kroppsvisitationer utan även undersökning av fordon (Regeringskansliet 2024). Framöver kommer begreppen "visitationszon" och "säkerhetszon" användas synonymt. Begreppen "visitation" eller "kroppsvisitation" kommer att användas för att beskriva visitation av person och åtskiljs från undersökning av fordon.

1.2 Rättssociologisk relevans

För en ökad rättssociologisk insikt i problemområdet kan det betraktas ur ett rättspluralistiskt perspektiv. Detta perspektiv belyser att det finns fler normsystem än den kodifierade statsrätten som dikterar mänskligt handlande. Därav influeras en eventuell brottsförebyggande effekt av rättsregler av fler faktorer än dess tillämpning (Banakar 2013, s. 18). Perspektivet belyser vikten av människans syn på rätten. Samhället följer inte skriven lag enbart för att den finns och rättsreglers syfte förverkligas inte bara för att det syftas. Rättsregler kan få oförutsedda konsekvenser om en övervägning inte sker över hur

människor från olika delar av samhället ser på och uppfattar lagen samt processen därtill (ibid.).

1.3 Syfte & frågeställningar

Denna studie syftar till att utöka förståelsen för uppfattningen personer från socioekonomiskt utsatta områden i Linköping har om lagen om säkerhetszoner och dess potentiella effekter, samt hur denna inställning interagerar med tilliten till och uppfattningen om rättssystemets legitimitet. Förhoppningen är att detta i förlängningen kan ge en visning om eventuella fördelar och risker som dessa personer känner finns med lagen. Studien ämnar att bidra till att fylla en kunskapslucka om hur lagen uppfattas av individer som kan komma att uppleva dess verkningar.

För att åstadkomma detta syfte ämnar studien att besvara följande frågeställningar:

- Vilka inställningar har personer från socioekonomiskt utsatta områden till lagen om säkerhetszoner?
- Hur interagerar dessa inställningar med tilliten till rättssystemet och uppfattningen om dess legitimitet?

Socioekonomiskt utsatta områden definieras i denna uppsats som områden som karaktäriseras av olika sociala problem där utbildningsnivåerna är låga, arbetslösheten är hög och där kriminella anses ha en inverkan på lokalsamhället. Dessa är de områden där säkerhetszonerna antas komma att upprättas (Skogelin 2024). I begreppet "rättssystemet" innefattas bland annat lagar, rättsprocesser och polisen. Ett specifikt fokus läggs vid uppfattningen om polisen, då dessa är de rättsliga aktörer som flest människor kommer i kontakt med.

1.4 Avgränsning

Studien avgränsar sig till att undersöka människor utifrån deras vardag och därav inte personer i funktion av sin yrkesroll. Då visitationszonerna anses primärt komma att utföras

i socialt utsatta områden (Skogelin 2024) har intervjupersoner boende i sådana områden sökts. En ytterligare avgränsning görs till Linköping då det är en stad där eventuella gatekeepers funnits tillgängliga. Linköping har endast ett område på polisens lista över utsatta områden, vilket är Skäggetorp, benämnt som ett "särskilt utsatt område" (Polismyndigheten 2023). Trots detta inkluderas fler områden än Skäggetorp i studien. Dessa är Berga och Ryd, vilka anses vara möjliga föremål för visitationszoner bedömt utifrån var skjutningar i Linköping skett de senaste tre åren (Burén, Brantemo, Gelin & Darvishi Gaziani 2023). Avgränsningar görs även till intervjupersoner i åldrarna 25-30, då forskning visar att unga människor i större utsträckning blir utsatta för visitationer (Carmichael, David, Helou & Pereira 2021, s. 103; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 82). Då arbetet tog sin början innan lagen om säkerhetszoner hade trätt i kraft och innan någon visitationszon hunnit upprättats utgår arbetet endast från zonernas syfte, samt intervjupersonernas tankar och åsikter om denna. Frågor till intervjupersonerna gällande zonerna hänvisar därav till vad de hört att zonerna ska innebära, samt deras åsikter om det som beskrivits som zonernas syfte.

2. Tidigare forskning

En litteraturöversikt över forskningsfältet gällande visitationer och dess effekter har genomförts. Översikten utgår från Urinboyev, Wickenberg och Leos (2016, s. 525) tre steg för genomförande av en litteraturöversikt: 1) Planering av litteraturgranskning, 2) Söka, identifiera och organisera studier, samt 3) Extrahera och utvärdera data. Sökord valdes som bäst överensstämde med studiens syfte, och den slutgiltiga sökningen blev: ("stop and search" OR "stop and frisk") AND (effect OR effic* OR trust OR "legal system*"). Den initiala sökningen genererade 131 resultat. För att välja ut artiklar sattes inklusionskriterier upp, vilket innefattade artikelns fokus främst låg vid effekter av visitationszoner, samt publiceringsår 2000-2024. Exklusionskriterier blev böcker, artiklar skrivna på andra språk än engelska eller svenska, samt artiklar som inte var peer-reviewed. 46 artiklar valdes ut för vidare läsning och 22 av dessa valdes för analys. De artiklar som exkluderades ansågs

antingen inte behandla visitationer som ett huvudfokus, eller inte ha tillräcklig koppling till visitationernas effekter.

2.1 Deskriptiv analys

Tabell 1: Deskriptiv analys. Se Bilaga 1

Nästan samtliga artiklar publicerades efter 2010, med endast en artikel (Delsol & Shiner 2006) publicerad innan dess. Nära hälften (9/22) av artiklarna publicerades under 2020-talet. Detta kan tyda på att området är ett relativt nytt forskningsfält, särskilt då endast ett fåtal artiklar i den initiala sökningen publicerats innan 2000-talet.

Majoriteten av forskningen utgick från USA och Storbritannien. Att sådan stor del av forskningen utgår från dessa länder kan förklaras genom att begreppen "*stop and frisk*" och "*stop and search*" är begrepp etablerade i USA respektive Storbritannien och därav inte används i samma utsträckning i andra länder. Ingen forskning genomförd i Sverige fanns under sökningen.

Antal citeringar utifrån Google Scholar sträcker sig mellan 1-221, med en majoritet med citeringar över 20 (12/22). Samtliga artiklar med citeringar under tio är publicerade under 2020-talet, vilket kan förklara det låga antalet då de inte har haft lika lång tid att få spridning.

2.2 Tematisk analys

Tabell 2: Tematisk analys. Se Bilaga 2

Den tematiska analysen utgår från följande identifierade teman: 1) Visitationernas effekt, 2) Bias och 3) Tillit till rättssystemet. Temana är framtagna genom kodning, där återkommande begrepp och trender identifierats. Temana påverkar varandra, och en definitiv gränsdragning dem emellan är svår att utföra. Visitationernas effekt påverkas av tilliten individer har till rättssystemet, samtidigt som en försämrad tillit kan försämra den brottsförebyggande effekten. Även bias påverkas av och påverkar de andra två temana. En gränsdragning har därav gjorts utifrån det tema författarna främst diskuterar i sin studie.

2.2.1 Visitationernas effekt

Hur effektiva visitationer är i dess syfte att motverka kriminalitet är något omdiskuterat. Flertalet artiklar menar att andelen visitationer som leder till fynd eller arrestering är liten (Belur 2011, ss. 428-429; Ferrandino 2013, s. 149). Exakta procent varierar mellan artiklar och mellan områden men ligger som högst på 13 procent (Delsol & Shiner 2006, s. 243; Tiratelli, Quinton & Bradford 2018, s. 1212; Tyler, Jackson & Mentovich 2015, s. 612). Däremot kan åtgärden anses effektiv gällande specifika brottskategorier. Vid exempelvis narkotika- och vapenbrott anses visitationer vara något effektiva, då visiterande polis kan upptäcka otillåtna föremål (Delsol & Shiner 2006, s. 243; Suss & Oliveira 2023, s. 841; Tiratelli et al. 2018, ss. 1212, 1216). Tyler et al. (2015, s. 612) menar dock att antalet visitationer som ledde till fynd av vapen låg på 1.7 procent. Tiratelli et al. (2018, ss. 1216, 1218) diskuterar även effekten av "hotspot policing" i områden med hög kriminalitet – något som kan jämföras med de svenska visitationszonerna. Denna sorts polisiära åtgärd *kan* ha en effekt på brottslighet men effekten är omdiskuterad och antagligen marginell och den förebyggande effekten har svag grund (Delsol & Shiner 2006; Murray, McVie, Farren, Herlitz, Hough & Norris 2021, s. 263; Tiratelli et al. 2018; Tyler et al. 2015). Braakman (2022, ss. 1394–1395) menar att den potentiella effekten är ett resultat av en ökad polisiär närvaro och inte visitationerna i sig.

Tyler et al. (2015, s. 624) och Tiratelli et al. (2018, s. 1214) menar att för att visitationerna ska uppfylla sitt förebyggande syfte behöver de ha en avskräckande effekt. Effekten kommer av att individer ser en förhöjd risk i att bli ertappade om de bryter mot lagen (ibid.). Tiratelli et al. (2018, s. 1215) menar dock att individer sällan är medvetna om en förhöjd polisen närvaro, vilket resulterar i att risken att bli påkommen sällan anses högre. Tyler et al. (2015, s. 628) menar att individer som bryter mot lagen snarare uppskattar sin risk för att bli påkomna som mycket låg, och att den förebyggande effekten då är försummad. Tyler et al. (2015, s. 615) ställer kroppsvisitationer i kontrast till att bli stoppad av polis när man kör bil. Artikelförfattarna menar att vid bilkörning vet en individ om de bryter mot lagen och också då att stoppet sker på legitim grund – de kan därför

kontrollera interaktionen. Däremot kan en kroppsvisitation ske av fler anledningar och individen har därav mindre kontroll över huruvida de blir stoppade (ibid.).

Tyler et al. (2015, s. 604) menar att det funnits ett skifte hos polisen att arbeta mer brottsförebyggande, men att detta skifte har fått en kontradiktorisk effekt. I och med ett förebyggande arbetssätt har polisen ett behov av att söka aktivt efter tecken på en "kriminell karaktär" som kan påvisa kommande kriminella handlingar. I och med detta påvisar polisen misstänksamhet, misstro och rädsla, snarare än tillit och respekt (ibid., s. 615). Att bli sedd som "misstänkt" eller "kriminell" kan skapa en alienation som av individer kan uppfattas som ett straff i sig. Effekten av detta kan bli att individer blir *mer* benägna att begå brott då de anser sig straffade på förhand (ibid.).

Tilliten till rättssystemet har en viktig roll i polisens brottspreventiva arbete. Låg tillit kan kopplas till en minskad vilja att samarbeta med polis och en förhöjd risk för kriminella handlingar (Bandes, Pryor, Kerrison & Goff 2019, s. 187; Bradford, Pósch, Jackson & Dawson 2022, s. 2; Carmichael et al. 2021, s. 100; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 89; Scrase 2021, s. 1478; Tyler et al. 2015, s. 632). Orsaken till en förhöjd risk för kriminalitet förklaras i granskad litteratur på två sätt. Den ena visar att upplevd profilering leder till känslor av skam och förnedring (Scrase 2021, s. 1478), vilka kan omvandlas till ilska. Då rättssystemet orsakat denna känsla riktas en misstro mot det vilket riskerar leda till avvikande beteende (ibid., ss. 1480-1481). Det andra menar att när individer har uppfattningen att polisen ska agera respektfullt och rättvist, men istället uppfattar dem arbeta profilerande eller rentav bryta mot lagen, lär de sig att detta är ett accepterat beteende. Utöver detta kan individen genom att bli utpekade som avvikande börjar internalisera detta synsätt och bete sig därefter (Bradford et al. 2022, s. 2).

2.2.2 Bias

Flertalet artiklar benämnde en polisiär bias i koppling till visitationsprogrammen. Bias definieras som en orättvis behandling av medborgare från exempelvis polisen (Carmichael et al. 2021, s. 99). Faktorer för en orättvis behandling kan innefatta bland annat etnicitet,

kön, ålder och bostadsort (ibid., ss. 99, 104). Studierna visar att att etniska minoriteter, jämfört med vita invånare, i högre grad blir stoppade av polis och utsatta för aggressiva polisåtgärder, såsom visitationer (Carmichael et al. 2021, ss. 107–108; Hanink 2013, s. 108; Kamalu & Onyeozili 2018, ss. 82-83; Lerman & Weaver 2014, s. 208; Tyler et al. 2015, s. 615). Något att beakta är dock att det finns en stor skillnad i användandet av aggressiva åtgärder mellan poliser inom poliskåren. 7 procent av poliser stod för 54 procent av alla stopp av individer (Lerman & Weaver 2014, s. 213). Etniska minoriteter blir i högre grad stoppade av trots att det inte finns en tydlig grund för att de begår mer brott (Ariel & Tankebe 2018, s. 507; Miller & D’Souza 2016, s. 460; Wortley & Owusu-Bempah 2011, s. 403). Enligt Delsol & Shiner (2006, s. 250) kan officiell statistik påvisa en skillnad i etniciteter som begår brott, men att dessa även återspeglar en bias i rättssystemet och inte en faktiskt skillnad i kriminella handlingar. Artikelförfattarna hänvisar istället till självrapporterade studier där ingen skillnad återfinns (ibid.). Ren, Liu, Zhao & Fu (2021, ss. 2–3) menar att eftersom poliser själva avgör när och var en visitation ska genomföras finns det grund för antagandet att stoppen baseras på individuella fördomar om vissa etniska grupper. Men artikelförfattarna påpekar även att det på grund av brist på opåverkad data inte med säkerhet går att säga om det finns en selektionsbias.

Utöver en etnisk bias visar även undersökningar att unga (Carmichael et al. 2021, s. 103; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 82), män (Belur 2011, ss. 425-426; Carmichael et al. 2021, s. 104; Murray et al. 2021, s. 270; Wortley & Owusu-Bempah 2011, s. 398) samt boende i områden med hög kriminalitet eller socioekonomisk utsatthet tenderar att vara överrepresenterade i visitationer (Carmichael et al. 2021, s. 103; Hanink 2013, s. 108; Lerman & Weaver 2014, s. 208). Vissa artikelförfattare menar även att polisen beter sig annorlunda i socioekonomiskt utsatta områden (Alden 2020, ss. 389, 409; Carmichael et al. 2021, s. 103; Lerman & Weaver 2014, s. 204; Suss & Oliveira 2023, s. 828; Tyler et al. 2015, s. 626). Patrullerande polis tenderar att se på boende i dessa områden med större misstänksamhet samt i högre grad använda sig av fysiska ingripanden och begå tjänstefel. Individer i dessa områden är även mer sannolika att stoppas på grund av att ha gjort “mystiska rörelser”, att de har på sig specifika kläder eller endast för att de befinner sig på platsen (Lerman & Weaver 2014, s. 205).

En ökad polisiär närvaro samt utövande av visitationer rapporteras hos vita amerikaner leda till en ökad känsla av trygghet, medan svarta amerikaner känner en större otrygghet (Mulaphong & Cheurprakobkit 2024, s. 15). I områden med hög kriminalitet och hög polisen närvaro rapporterar boende att de känner sig otrygga både på grund av kriminaliteten och polisens närvaro (Lerman & Weaver 2014, s. 206). Utöver minoriteter tenderar även unga människor, fattiga och boende i socioekonomiskt utsatta områden ha en sämre syn på och sämre relation till polisen (Miller & D'Souza 2016, ss. 457-458; Tyler et al. 2015, ss. 604-605, 624). Detta kan förklaras med att dessa grupper ser sig bli behandlade på ett orättvist sätt (Tyler et al. 2015, s. 627).

Mulaphong & Cheurprakobkit (2024, ss. 18-19) menar att tillit till stat och polis är en av de viktigaste faktorerna i korrelation till visitationers brottspreventiva syfte. De pekar på att tilliten är starkt influerad av uppfattningen om att det finns en bias inom polisen. Det bästa sättet att arbeta på en ökad tillit och positiv syn på polisen, och därmed en ökad brottspreventiv funktion, är att införa aktivt arbete i flera skikt för att motverka bias. Om det faktiskt finns en bias eller inte kan uppfattas som sekundärt, då det är själva arbetet med och prioriteringen av människors rättigheter som ökar tilliten och verkar brottspreventivt (ibid.).

2.2.3 Tillit till rättssystemet

Uppfattningen om att polis agerar orättvist kan leda till en syn på polisen som illegitim. Denna uppfattning påverkar inte enbart den utsatta individen, utan tenderar att sprida sig bland andra i området (Lerman & Weaver 2014, s. 205; Miller & D'Souza 2016, s. 458). En bristande tillit underminerar polisens relationsbyggande arbete (Hanink 2013, s. 109; Tyler et al. 2015, ss. 629-630), vilket avsevärt begränsar visitationernas brottsförebyggande funktion (Mulaphong & Cheurprakobkit 2024, s. 18). Tyler et al. (2015, s. 605) understryker detta fenomen som anledningen till det fortsatt låga förtroendet för polisen i USA, trots en drastisk minskning av brott.

Visitationer i sig riskerar att skada tilliten till rättssystemet. Vissa artiklar påvisar att endast *att* bli visiterad riskerar tilliten (Bradford et al. 2022, s. 1; Lerman & Weaver 2014, s. 206; Miller & D'Souza 2016, s. 465). Andra menar att risken ligger i om individen upplever mötet som orättvist (Carmichael et al. 2021, s. 100; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 83; Tyler et al. 2015, s. 613). Individer som till en början haft en tilltro till rättssystemet kan få en minskad tillit efter upprepad visitation utan att ha handlat olagligt (Lerman & Weaver 2014, s. 202; Murray et al. 2021, s. 266; Tyler et al. 2015, s. 616). Detta kan skapa en uppfattning om att polisen inte utför sitt arbete korrekt, samt en ifrågasättning av deras bakomliggande motiv (Tyler et al. 2015, s. 628). Detta negativa intryck kan även försämra tilliten till andra myndigheter (Lerman & Weaver 2014, s. 215).

Trots att antalet visitationer kan påverka tilliten till polis negativt är polisens bemötande det som väger tyngst (Carmichael et al. 2021, s. 100; Lerman & Weaver 2014, s. 217; Miller & D'Souza 2016, s. 458; Murray & Harkin 2017, s. 897; Tyler et al. 2015, s. 630). Att polis förmedlar respekt och omtanke i området de patrullerar (Tyler et al. 2015, s. 613), samt till de som de stannar är av stor vikt (Kamalu & Onyeozili 2018, s. 83; Scrase 2021, s. 1479). En hög polisnärvaro kan kopplas till ett stort samhällsengagemang samt en känsla av trygghet så länge bemötandet upplevs som rättvist och konsekvent (Lerman & Weaver 2014, s. 205; Miller & D'Souza 2016, ss. 460-461; Mulaphong & Cheurprakobkit 2024, s. 19).

Trots att positiva interaktioner är av vikt väger konsekvenserna av negativa möten tyngre för individens tillit till polis (Bradford et al. 2022, s. 12; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 89; Lerman & Weaver 2014, s. 205; Miller & D'Souza 2016, s. 460). Historier om upplevda dåliga bemötanden tenderar att sprida sig mer, och snabbare påverka befolkningens uppfattning i negativ riktning (Miller & D'Souza 2016, s. 472). Därav finns en risk att visitationszonernas potentiella positiva effekter övervägs av de negativa (Kamalu & Onyeozili 2018, s. 88). En risk finns även att synen på rättssystemet som illegitimt kan resultera i att medborgare tar rätten i egna händer (Bradford et al. 2022, s. 6).

3. Teoretiska utgångspunkter

Under detta avsnitt presenteras studiens teoretiska ramverk. Avsnittet syftar till att ge en tydlig bild av de teoretiska begrepp och perspektiv som används för att besvara frågeställningen i uppsatsens analytiska och avslutande delar. Här motiveras även varför teorierna valts samt hur de används i studiens analys. Detta för att läsaren på ett enkelt sätt ska ha möjlighet att följa de analytiska reflektionerna. Avsnittet syftar till att påvisa uppsatsens teoretiska relevans samtidigt som den presenterar en förklaring till de analytiska slutsatser som kan dras utifrån insamlad data.

3.1 *Procedural justice*

I boken *A Theory of Justice* diskuterar författaren John Rawls (1999, ss. xvii-xviii) koncept om rättvisa, som han sammanställt framställer som en systematisk teori han benämner som en teori om rättvisa. Denna presenteras som ett alternativ till utilitarismen, då han anser att utilitarismen brister i sin förmåga att se till basala rättigheter och friheter för medborgarna, något han menar är en grundpelare i demokratiska samhällen. I boken nämns *procedural justice* som ett teoretiskt begrepp (ibid., ss. xi-xii). Rawls (ibid.) menar att rättvisa genom linsen av detta begrepp inte bör beaktas genom en slutprodukt eller företeelse. Rättvisa uppnås genom ett rättvist förlopp av distribution och bör fokusera på denna process.

Procedural justice nämns även i flera av artiklarna i tidigare forskning. Där benämns begreppet som en förklaring till hur uppfattningen om rättvisa och statens legitimitet hänger samman. Statens och rättsliga aktörers legitimitet är av stor vikt för att individer ska följa lagen och vilja samarbeta med rättsliga aktörer (Murray et al. 2021, ss. 265-266). Om individer känner att det finns en likhet i deras normer och värderingar och de normer och värderingar de ser hos rättsliga aktörer så är de mer troliga att samarbeta med dem, exempelvis genom att anmäla brott till polisen eller genom att följa lagen (Bradford et al. 2022, s. 3). Denna uppfattning av polisens legitimitet är av sådan vikt då individers acceptans av polisen beror mer på deras uppfattning av rättvist utförande, än polisarbetets faktiska brottsförebyggande verkan (Hanink 2013, s. 110). För att behålla denna legitimitet

är utövarna av beteendet en stor faktor: de behöver ha ett neutralt, respektfullt och öppet beteende mot medborgarna de möter i sin roll. Ett "neutralt" bemötande beskrivs som ett rättvist bemötande där fördomar och privilegier inte spelar in (Bradford et al. 2022, s. 3). De negativa konsekvenserna av en känsla av orättvis behandling av polis blir att medborgarnas syn av rättssystemets legitimitet, och därav dess tillit till det, riskeras, och de potentiella fördelarna med en upplevd legitimitet går förlorat. En syn på rättssystemet som illegitim riskerar att skapa en cynisk bild av systemet, vilket i sin tur kan leda till en vilja att utmana det (Murray et al. 2021, s. 266). Denna syn av legitimitet hänger även samman mellan institutioner. Om individer exempelvis upplever att polis begår tjänstefel riskerar detta inte bara synen på poliskåren, utan rättssystemet i helhet (Carmichael et al. 2021, s. 100).

Som tidigare nämns kan problemområdet beaktas ur ett rättspluralistiskt perspektiv för att få insikt i dess rättssociologiska relevans. Rawls (1999, ss. 73-74) teori om *procedural justice* används dock med fördel mot rättspluralismen (Banakar 2013, s. 18) som teori då den fokuserar mer på hur rätten kan utformas på ett rättvist sätt och hur den påverkas av tillit till rättssystemet. Därav blir *procedural justice* mer relevant till denna studie då dess syfte ämnar att se till hur individen ser på rätten snarare än hur rätten ser till normer (Rawls 1999, ss. 73-74). Detta görs genom att se till intervjupersonernas upplevelser med rättssystemet och polisen och hur de menar att dessa händelser påverkat deras tillit. Detta ses till genom deras uppfattning om lagar, med specifikt fokus på lagen om säkerhetszoner, och hur de identifierar sig med dessa. Vidare används teorin för att analysera hur intervjupersonerna i allmänhet pratar om polis och rättssystemet genom intervjun.

3.2 Stämplingsteori

Stämplingsteori tar sin utgångspunkt i ett interaktionistiskt och socialkonstruktionistiskt perspektiv (Newburn 2017, s. 229). Teorin innefattar bland annat begrepp som stämpling, avvikelseförstärkning, primär och sekundär avvikelse samt självuppfyllande profetia (ibid., s. 229-239). Dessa används för att analysera intervjupersonernas utsagor och svara på studiens frågeställningar. I kodning och tematisering av de transkriberade intervjuerna

uppmärksammades ett mönster gällande en rädsla av att bli stigmatiserad och få en etikett. Vidare visades en rädsla för att denna stigmatisering skulle resultera i en sorts motreaktion och verka brottsfrämjande. En operationalisering av stämplingsteorin och dess relevanta begrepp ansågs därför kunna hjälpa till i tolkningen av intervjupersonernas uppfattning om visitationszoner samt dess korrelation med synen på rättssystemets legitimitet. Dessa korrelerar så att stämpling, och teorins andra innefattande begrepp, påvisar faktorer med lagen, samt dess utövande, som riskerar tilliten till rättssystemet och synen på dess legitimitet. På så vis blir teorin relevant och hjälper till att fördjupa tillämpningen av *procedural justice* (Rawls 1999, ss. xi-xii). Stämplingsteorin är av rättssociologisk relevans då den hjälper till att besvara frågor gällande lagen om säkerhetszoner och dess potentiella sociala förutsättningar och effekter. Teorin kan även användas för att få en fördjupad förståelse för dessa sociala förutsättningarnas och effekternas korrelation till intervjupersonernas syn på och tilltro till rättssystemet.

Stämplingsteorins socialkonstruktionistiska samt interaktionistiska grund utgår från att världen och verkligheten vi lever i är en social konstruktion och att det finns en vikt i sociala interaktioner (Newburn 2017, s. 228). Verkligheten existerar genom användningen av symboler och intolkad mening av sociala interaktioner. Antagandet är att människan agerar utefter vad vi tror verkligheten är och hur vi uppfattar den. Detta innebär att om vi definierar något som verkligt så blir det verkligt (ibid., s. 229). Enligt ett socialkonstruktionistiskt perspektiv behöver vi se på lagar och regler som sociala konstruktioner för att kunna förstå dess konsekvenser (ibid., s. 230).

Stämplingsteorin ser mer till samhällets reaktioner på en handling än till själva handlingen i sig. Avvikande beteende existerar först efter att beteendet betraktas som avvikande. Den primära utgångspunkten är hur reaktionen till ett beteende ofta består av att sätta etiketter på det och individen samt hur dessa etiketter påverkar personen med beteendet. Processen att sätta denna etikett benämns stämpling (Newburn 2017, s. 228). Att bli stämplad behöver dock inte innebära ett förändrat beteende. En person kan välja att inte agera utefter sin stämpling (ibid., s. 236).

Inom stämplingsteori används begreppet självuppfyllande profetia (Newburn 2017, s. 236). Detta behandlar hur allmänhetens syn och reaktion på en avvikande handling kan avgöra hur personen ser på sig själv och sin identitet och i förlängningen hur den agerar. Denna syn på sig själv innebär att personen ser sig själv som annorlunda eller utanför i jämförelse med majoriteten. Skiftningen i självuppfattning kan resultera i avvikande beteende, där de följer det manus allmänheten gett dem (ibid., ss. 231-232).

Inom stämplingsteorin definieras två typer av avvikande handlingar: primär samt sekundär avvikelse. Primär avvikelse innebär att en norm bryts, men det sker utan någon vidare självreflektion och utan att bli stämplad av utomstående. Det är ett normbrott som inte påverkar individens självbild. Sekundär avvikelse innebär också ett normbrott, men detta med negativa sanktioner från omgivningen, vilket kan resultera i en stämpling och skiftande självbild. Sekundär avvikelse kan därför öka social marginalisering, substansmissbruk och kriminalitet (Newburn 2017, ss. 231-232). I relation till detta kan idén om avvikelseförstärkning tillämpas. Avvikelseförstärkning beskriver fenomenet av att informationsspridning kring avvikande beteende kan resultera i en överdriven och förvrängd bild. Att information sprids förstärker effekten av stämpling (ibid., s. 236). Denna insikt är av vikt för att avgöra rimliga reaktioner på avvikande handlingar, både när det gäller informella samt formella sanktioner (ibid., s. 232).

4. Metod & material

Denna del av uppsatsen ämnar att ge en fördjupad förståelse för studiens metodologi samt de överväganden som gjorts för att besvara studiens frågeställningar. Först presenteras en övergripande bild av studiens utformning. Sedan redogör avsnittet för hur insamling samt behandling av data gått till. En diskussion om metodologiska överväganden görs genomgående.

4.1 Metodologiska utgångspunkter

Uppsatsen har en kvalitativ och hermeneutisk metodologisk utgångspunkt. Den hermeneutiska utgångspunkten ser till tolkande tankegångar och betydelsen bakom

vissa uttrycksformer. Målet är att tolka svårfångade fenomen genom en ökad förståelse för individuella verklighetsuppfattningar (Andreasson & Johansson 2020, ss. 46-47). Även studiens kvalitativa syfte lägger vikt vid individuella uppfattningar och tolkningar av verkligheten och strävar efter en djup och kontextuell förståelse (Bryman 2018, s. 61). Studien har med dessa utgångspunkter utgått från Brymans (2018, s. 459) sex-steps-process för kvalitativa undersökningar. Processen utgår från att först bilda en generell frågeställning som leder till val av relevanta undersökningsobjekt och insamling av data, där studiens författare efter tolkning av data och bearbetning av begreppslig samt teoretisk kontext kan återgå till specificering av studiens frågeställning. Arbetet blir genom denna process mer cirkulärt än linjärt. Det är först efter denna cirkulära process som rapportering av resultat sker och eventuella slutsatser dras (ibid.). Studien har utgått från en induktiv ansats där ett slag botten-upp perspektiv, styrt av den data som samlats in tillämpats. Teorin tillämpades därav utefter de praktiska forskningsresultaten (ibid., ss. 49, 454).

4.2 Semistrukturerade intervjuer

För datainsamling har kvalitativa, semistrukturerade intervjuer genomförts. Intervjuerna menar att undersöka aspekter av intervjupersonernas erfarenheter och uppfattningar (Dalen 2015, s. 15). Kvalitativ intervju valdes med fördel mot enkäter eller kvantitativa intervjuer då datainsamlingen syftade till personliga åsikter och erfarenheter. Metoden möjliggjorde chansen till följdfrågor och anpassning av intervjun utifrån intervjupersonens svar (Bryman 2018, ss. 561-562). Semistrukturerade intervjuer tillåter intervjupersonen att utforma svaren med egna ord, samtidigt som varje intervju följer samma struktur (ibid., s. 563).

En intervjuguide (se bilaga 3) utarbetades utifrån studiesyftets centrala teman (Dalen 2015, s. 35). Guiden innefattade 15 huvudfrågor inkluderande tre inledande frågor som hjälpte respondenterna att slappna av. Centrala frågorna placerades i guidens mitt och intervjuerna avslutades med frågor av lättare karaktär. Strukturen ledde till mer uttömmande och pålitliga svar (ibid.). Särskild vikt lades vid att frågorna inte var ledande

eller av en sådan känslig karaktär att intervjupersonerna ej ville svara (ibid., s. 36). Innan intervjuerna påbörjades genomfördes en provintervju. Dels för att prova den egna intervjuförmågan och för att undersöka hur frågorna tolkades samt om de gav relevanta svar (ibid., s. 40). Efter provintervjun omformulerades ett par frågor, en fråga togs bort då den ansågs för komplicerad och ett förtydligande av vad som menas med begreppet "rättssystem" lades till.

Intervjuerna planerades initialt att genomföras på plats i Linköping genom gruppintervjuer. Detta var dock inte genomförbart då intervjupersonerna inte hade möjlighet under den planerade helgen. En intervju genomfördes som planerat på plats och en via telefonsamtal men en majoritet (5) av intervjuerna genomfördes via videosamtal. En preferens togs mot videosamtal över telefonsamtal med fördel att kunna läsa av intervjupersonernas kroppsspråk och att video gav ett något mer personligt bemötande (Bryman 2018, s. 264). Telefonintervjun genomfördes utan video då det var intervjupersonens preferens. Varje intervju genomfördes på 30-60 minuter. En fördel med de genomförda enskilda intervjuerna gentemot de planerade gruppintervjuerna är den eventuella inverkan respondenterna kunde ha haft på varandra. I och med att intervjuerna genomfördes individuellt minimerades risken att respondenterna svarade utifrån yttre sociala förväntningar (ibid., s. 628).

4.2.1 Urval

Studien använde sig av ett målstyrt urval där intervjupersoner söktes utifrån följande urvalskriterier (Bryman 2018, s. 498). Personer som regelbundet befann sig i och hade bott en betydande period i ett område där risken kan anses vara hög att en visitationszon upprättas söktes. Områdena innefattade bland annat områden listade som "särskilt utsatta områden" och områden med hög nivå av organiserad kriminalitet. "Regelbundet befann sig i" definierades exempelvis som att personen bodde i området, arbetade där eller ofta (minst 1 ggr/vecka) besökte familj/vänner där. Detta var av vikt då studiens frågeställning syftar till att undersöka hur lagen om säkerhetszonerna kan komma att påverka människor i området. Ett övervägande om att intervjua polisen för att jämföra likheter och skillnader i

åsikter fanns, men valdes bort både på grund av tidsbrist och då det inte ansågs vara uppsatsens syfte. Då forskningen visat att unga människor tenderar att vara överrepresenterade i statistik över visitationer (Carmichael et al. 2021, s. 103; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 82) eftersöktes en ung respondentgrupp. Åldersspannet på intervjupersonerna blev 25-30. En något yngre respondentgrupp, 18-25, söktes initialt men utifrån vilka som var möjliga att få kontakt med blev åldersgruppen något äldre.

Gatekeepers till intervjupersoner anträffades genom personliga kontakter till studiens författare. Dessa hjälpte med vidare kontakt till intervjupersoner. Utefter detta genomfördes ett snöbollsurval, där en liten grupp respondenter valdes som senare rekommenderade andra möjliga intervjupersoner (Bryman 2018, s. 504). Urvalsstorleken föreslås av Bryman (2018, s. 506) innefatta mellan 12 och 60 personer. Målet var att få tag på denna mängd intervjupersoner men på grund av tidsbrist uppgick studiens urvalsgrupp enbart till sju intervjupersoner. En mindre urvalsgrupp begränsade studiens externa reliabilitet, vilket nämns vidare under tillhörande rubrik. Då studiens urval inte är slumpmässigt kan ett representativt urval inte uppnås (ibid., s. 252). Studien syftar därför inte till att vara generaliserbar utan har som mål att förstå specifika kulturella kontexter och dess perspektiv.

4.3 Kodning & analys av data

Intervjuerna transkriberades inom 24 timmar efter avslutad intervju. Detta för att minnas eventuella relevanta avläsningar som inte blivit tydliga av inspelningen. Den kodning vilken analysen senare baserades på påbörjades under transkriberingen. Transkriberingen genomfördes med fokus på att ge en ordagrann skildring av intervjun, men utan att inkludera exempelvis tonala effekter och harklingar (Bryman 2018, s. 577).

Det transkriberade materialet skrevs ut i fysiska kopior och kodades för hand. Kodningen skedde genom markering och kommentarer av fraser och stycken relevanta för studiens syfte. Denna typ av kodning inom kvalitativ dataanalys har kritiserats för att ta saker ur sin sociala kontext vilket resulterar i en brytning av den narrativa kontexten (Bryman 2018, s.

701). För att prioritera att inte mista denna kontextualisering övervägdes initialt användandet av narrativ analys (ibid., s. 709). Den narrativa analysen valdes senare bort och en tematisk analys tillämpades istället. Detta för att undvika att identifiera intervjupersonerna genom att avslöja detaljer, vilka hade varit nödvändiga för en narrativ analys (ibid., s. 702).

Den tematiska analysen beskrivs av Bryman (2018, s. 702) som den mest tillämpade analysmetoden gällande bearbetning av kvalitativa data. I denna studie genomfördes den genom att finna gemensamma trender och teman i de transkriberade intervjuerna. Den tematiska analysen påbörjades genom en jämförelse och analys av de olika transkriberingarnas initiala kodning och de gemensamma teman som kunde beaktas (ibid., s. 705). I identifieringen av teman har följande punkter beaktas: repeterande ställningstaganden, likheter och skillnader i hur olika intervjupersoner diskuterar samma fråga, samt hur intervjupersonerna väljer att uttrycka sig (ibid.).

4.4 Reliabilitet & validitet

För att producera ett trovärdigt resultat eftersträvade studien hög validitet och reliabilitet. På grund av den kvalitativa metodens begränsningar har dock vissa delar av studiens externa reliabilitet och validitet inte gått att uppfylla. Bryman (2018, s. 465) beskriver hur validitet samt reliabilitet på ett sätt behöver värderas annorlunda i kvalitativa studier i jämförelse med kvantitativa. Reflektioner kring detta diskuteras nedan.

Att replikera resultat i kvalitativa studier likt denna, vilka är beroende av social miljö, är svårt. Studiens externa reliabilitet blir därför lidande då den sociala kontexten studien genomförts inte går att återskapa (Bryman 2018, s. 465). Intervjuerna var semistrukturerade och utgick från en intervjuguide, vilket resulterade i att samtliga intervjuer genomfördes på samma grund. Detta stärker den interna reliabiliteten. Samtliga steg i studiens process har även gjorts i samarbete mellan författarna av studien och analysen av empirin har gjorts utifrån gemensamt bestämda teman samt med samma

teoretiska utgångspunkter. Studiens interna reliabiliteten säkrades därför då författarna var överens om tolkningen av empirin (ibid.).

Den data som framtagits har varit relevant för studiens syfte. Studiens interna validitet har säkrats genom att se till att det funnits en god överensstämmelse mellan observationerna och de teoretiska idéer som utvecklats (Bryman 2018, ss. 466-467). Studien är dock inte generaliserbar på grund av dess begränsade urval och har därför ingen extern validitet. Detta är en begränsning med kvalitativ forskning, där resultaten sällan är generaliserbara (ibid.). Därav kan studien inte anses peka på trender utan enbart ge indikationer av eventuella slutsatser. Dessa indikationer kan visa orosmoment kring lagen, vilka bör beaktas och vidare undersökas i framtida studier.

4.5 Forskningsetiska & praktiska överväganden

För att säkerhetsställa att studien genomförts på ett etiskt sätt har Vetenskapsrådets (2017, s. 8) forskningsetik beaktats. Särskild vikt har lagts vid insamling och hantering av personlig data. Ett information- och samtyckesblad (se bilaga 4) skickades på förhand ut till intervjupersonerna via mail. Detta utformades utifrån Dalens (2015, ss. 24-27) benämningar om krav från etikprovningslagen. Dessa innefattar bland annat krav på samtycke, information och konfidentialitet (ibid.). I samtyckesbladet har informanterna meddelats om studiens syfte samt i vilket ändamål svaren kommer att användas. Samtyckesbladet innehöll även kontaktinformation till de ansvariga för studien. Intervjupersonerna har även fått information om att deltagandet är frivilligt, att de när som helst kan avbryta studien och fått underteckna att de är medvetna om detta (ibid., ss. 25-26).

För att säkra konfidentialiteten har anonymisering av intervjupersonerna skett. Inspelningarna har genomförts med hjälp av diktafon och materialet har hanterats så att ingen utomstående kan komma åt det. Diktafon har använts med fördel mot mobilinspelning med grund i intervjupersonernas sekretess (Dalen 2015, ss. 27-28). Intervjufrågorna har utformats så att inga identifierande uppgifter om intervjupersonerna

ska framkomma (Bryman 2018, s. 170). Där intervjupersoner självmant tagit upp känslig information – sådan som riskerar peka ut dem som person – under intervjun har denna censurerats under transkriberingen. En fråga gällande intervjupersonernas tidigare erfarenhet med rättssystemet utformades för att poängtera att det är i vilken kontext händelsen skett som intervjupersonen skulle svara på, inte specifika detaljer om fallet. Detta för att undvika att väcka obehag hos intervjupersonen om de tvingas återuppleva en potentiellt obehaglig upplevelse, samt skydda deras integritet (ibid.).

Insamlad empiri kommer alltid att till viss del vara påverkad av intervjuarens närvaro samt intervjuens kringliggande omständigheter. Under vissa intervjuer var en generell uppfattning att svaren som gavs till viss del anpassades i en önskan att som intervjuperson ge "rätt" svar. Detta benämner Bryman (2017, s. 280) som social önskvärdhet. Huruvida detta påverkade sanningshalten i svaren går inte att veta. Men ett rimligt antagande, med grund i att ämnet kan anses av en känslig karaktär och även av stor betydelse för intervjupersonerna, är att viss information fallit bort i fördel för att påvisa en viss bild av sig själv eller det diskuterade ämnet (ibid.).

5. Resultat

Under resultatavsnittet presenteras det insamlade materialet från de semistrukturerade intervjuerna. De transkriberade intervjuerna har kodats och sorterats upp i följande teman: 1) Uppfattning om rättssystemet, 2) Integritet och säkerhet samt 3) Stigmatisering för individ och område, vilka presenteras nedanför. Datan analyseras med hjälp av *procedural justice* (Rawls 1999, ss. xi-xii) och stämplingsteori (Newburn 2017, s. 229-239) samt tidigare forskning under uppsatsens analys.

Intervjuerna har genomförts med sju personer. Samtliga har tilldelats alias. Joel är uppvuxen och boende i Berga. Han studerar på universitet och jobbar. Adam är uppvuxen och bor i Ryd, även han studerar på universitetet och jobbar. Mateo är uppvuxen i Berga men har i dagsläget flyttat därifrån. Han jobbar och är socialt aktiv inom idrott. Sahra är uppväxt och bor i Berga, hon jobbar heltid i Ryd. Adnan växte upp i Berga men bor i

dagsläget på annan ort, hans familj bor kvar. Han studerar på universitet och jobbar. Jusuf har bott i Berga och Skäggetorp, hans familj bor kvar i Skäggetorp. Han arbetar. Alexander är uppvuxen och har familj i Ryd. Han studerar på universitet och arbetar.

5.1 Uppfattning om rättssystemet

För att svara på studiens frågeställningar tillfrågades intervjupersonerna om deras åsikter om rättssystemet, samt om polisen specifikt. Utifrån intervjupersonernas svar har temat delats upp i två underteman. Först presenteras en del gällande hur intervjupersonerna ser på rättssystemet i sin helhet, sedan deras syn på och tillit till polisen. Första undertemat gällande rättssystemet berör intervjupersonernas allmänna bild av lagar, deras upplevda makt inom systemet och åsikter om prioriteringar som görs inom det, där bland annat visitationszonerna benämns.

5.1.1 Rättssystemet

Nästan samtliga av intervjupersonerna nämner att de, åtminstone till viss del, tycker att lagar finns till för att skydda dem. Endast Mateo ställer sig starkt emot påståendet.

C: Ja okej, ehm hur ser du på lagar i allmänhet känner du att de är till för att skydda dig... (IP avbryter "NEJ!").. Eller begränsa dig?

IP: Nej.

C: Nej?

IP: Nej, jag tycker inte att lagarna finns där för att skydda. Utan jag tycker att lagarna finns där för att styra. (...) – Mateo

Ett par menar att lagar finns till för att skydda alla medborgare och att de bidrar med säkerhet. Några menar att lagar till viss del finns till för att skydda, men att de även begränsar dem och nämner lagar som de inte kan stå bakom.

Nej, men alltså det finns ju mycket av de här grundlagen i Sverige vilket som är bra ändå för att, som ska skydda mina rättigheter som en person. Men samtidigt, det är just det här när man säger om visitationszon eller allt, det går ju emot lite av min grundläggande... alltså

lagar som finns i Sverige. Att det just blir integritetsbrott, så att säga, för att det är min integritet, (...) – Sahra

I det stora hela säger sig intervjupersonerna ha åtminstone en viss tilltro till rättssystemet, men poängterar delar inom det som de tycker är fel. Några anser sig ha respekt för rättssystemet men tycker att polisen och andra delar inom rättssystemet borde fokusera på andra saker än de främst gör. De menar att för stort fokus läggs på höjda straff, att ett förebyggande och rehabiliterande arbete istället borde prioriteras och att annat är slöseri på resurser. Jusuf ställer sig mer kritisk till rättssystemet i helhet än till vissa delar av det, och menar att systemet mer syftar till att skapa jobbmöjligheter än att skydda och hjälpa folk. Han grundar detta i att systemet är svårt att förstå och navigera för de människor som inte är insatta i det genom till exempel utbildning eller arbete. Trots en allmänt negativ representation av sin syn på rättsväsendet nämner dock några av intervjupersonerna tillfällen då de själva kontaktat, eller anser att de borde ha kontaktat, myndigheter. Tre av intervjupersonerna har vid minst ett tillfälle anmält ett brott, medan en menade att hans familj borde ha gjort orosanmälningar på barn i området.

Vissa av intervjupersonerna ställer sig specifikt kritiska till effekten av visitationszonerna.

Egentligen tycker jag nog mest att det låter bra i praktiken att sätta upp zoner och allt vad det innebär med kameror och vad det nu är exakt, men i praktiken så kanske det inte gör så mycket hjälp som man tror. – Joel

(...) om du sätter poliser på kriminella områden, då kommer inte kriminella vilja vara där heller, då går de väl därifrån. Och sen ställer de knark på nåt annat ställe, så blir de skjutna där istället. – Adnan

Adnan och Mateo uttrycker även rädsla över att zonerna innebär att polisen får mer makt och att denna makt sedan riskerar att missbrukas.

Ett annat ämne som uppkommer vid intervjuerna är en upplevd maktlöshet. Endast Adam säger att han tycker att han kan påverka vilka lagar som tillsätts genom att rösta, och att

han kan identifiera sig med dessa lagar. Några av intervjupersonerna menar att de kan påverka vilka partier som styr genom att rösta, men att dessa partier sedan tillsätter lagar som intervjupersonerna inte kan ställa sig bakom. Två av intervjupersonerna tar upp visitationszonerna som exempel på detta, och säger att de önskar att de hade kunnat rösta om det för att ha någonting att säga till om. Två av intervjupersonerna menar att de inte har någon ork att vara politiskt aktiva och därför inte kan påverka vilka lagar som tillsätts.

Jag bryr mig inte för att jag har inte ork att bry mig. – Adnan

Och när det kommer en lag, så är det kört. Det är bara att följa den. – Alexander

5.1.2 Polisen

Ungefär hälften av intervjupersonerna uttrycker en positiv attityd till polisen men ett missnöje lyfts samtidigt gällande vissa delar. Några intervjupersoner nämner resurser och prioriteringar som problem i polisens arbete. Joel menar att problemet ligger i att polisen har en pressad arbetssituation och att de därav inte kan ha så bra koll som förhoppningen är. Han nämner i och med det en sprängning på en adress som polisen vid tillfället övervakade, och menar att problemet är att respekten för polisen inte är tillräckligt stark för att de ska kunna stoppa saker som händer. Mateo nämner samma händelse men uttrycker att det då istället är slöseri på resurser. Han och Adnan menar att man istället borde satsa på förebyggande arbete. Adnan nämner dock att det blir svårt för polisen att arbeta relationsbyggande i samma område som de ska arbeta med en bestraffande metod, såsom visitationszoner.

(...) det är synd då för polisen vill bygga relationer med människor. (...) men åt andra handen så måste de (...) svinga efter dem, jaga dem. Ehh, så, de kan inte bygga relationer med personer, de måste hela tiden prata med och ha konflikter med, det blir jättesvårt. – Adnan

I intervjuerna blev respondenterna tillfrågade om de haft någon kontakt med rättssystemet och hur de tyckte bemötandet i det varit samt om detta bemötande påverkat deras syn på rättssystemet. Några intervjupersoner menade sig inte ha haft någon kontakt, men talade

senare i intervjun om möten de haft med polis och hur de i dessa fall uppfattat mötet. Samtliga intervjupersoner nämner åtminstone någon typ av kontakt med polis. Övergripande nämns polisens attityd vara något som påverkat deras syn på rättssystemet. Alexander poängterar vikten av att polisen inte behandlar dem som de stannar som kriminella. Han menar att så länge han blir behandlad "som en människa" sätter han sig inte vidare emot visitationerna. Adnan tar upp två områdespoliser han haft uppskattning för.

De ungdomarna respekterade honom, han var ju i området, han var ju områdespolis (...). Och han hade allas respekt. Och då kom det en kvinnlig polis som tog över efter honom. Hon var också som honom, så det... Jag ser att hon var jättebra också, jättesnäll, jättebra. Jag tror att det så måste vara, att man visar empati och förståelse och inte bara bemöter. – Adnan

Några nämner positiva upplevelser de själva haft. Dessa innefattar bland annat Sahra och Adam i koppling till samtal med patrullerande områdespolis och anmälan av brott där de fått en känsla av att polisen funnits där som hjälp. De poängterar att upplevelsen påverkat deras syn på rättssystemet positivt då de blivit behandlade rättvist och neutralt.

Så nej, inte... alltså jag har inte blivit behandlad på ett annat sätt än en vanlig person. – Sahra

Jag ser inte att jag blev såhär dömd för någonting. Eller att jag såhär... att de bemöter mig för att jag är invandrare. Eller för att jag har någon viss värdering eller mål i livet (...) – Adam

Båda dessa intervjupersoner pratar dock senare i intervjuerna om tillfällena då de anser sin etnicitet vara en faktor till att ha blivit stoppad av polis: Sahra då hon kört bil, Adam vid en visitation. Medan den förstnämnda upplevde bemötandet som dåligt och tyckte att det inverkad negativt på hennes syn på rättssystemet tyckte den senare inte att det påverkade hans inställning.

Ytterligare positiva möten med polis nämns av två intervjupersoner då de vetat om att de gjort någonting olagligt. Detta då de kört för fort, och har då ansett polisens agerande som legitimt. Båda dessa menar att polisen var trevlig i bemötandet trots att intervjupersonerna

brutit mot lagen, och att detta förbättrade deras syn på rättssystemet. En av dessa, Alexander, tycker att polisen gör ett bra jobb, eller att de åtminstone försöker, och att de har trevligt bemötande så länge man själv är trevlig mot dem. Han nämner dock även en händelse då han var minderårig när han felaktigt misstänktes och arresterades, då han inte tyckte att han blev lyssnad på.

Man bara kände att jag har inga rättigheter. (...) För att visst, vi är inne där för misstänkta för någonting som man kanske inte... Men man ska ändå respektera folk. För vi var ju oskyldiga, det är klart det kan finnas oskyldiga i häktet, så man ska ändå behandla folk med värdighet tycker jag. Och det blev, det tyckte inte jag att jag blev där. – Alexander

Alexander menar dock inte att denna upplevelse har påverkat hans syn på polisen i någon större grad men poängterar att han hade ett bättre bemötande vid den senare händelsen där han faktiskt brutit mot lagen. Han förklarar skillnaden med att han vid den senare var vuxen, och menar att polisen lyssnar mer på vuxna än ungdomar. Vidare försvarar han polisen med att det är svårt för polisen att vara objektiva, att de kommer få ett bias om de ofta stannar människor som har liknande karaktärsdrag.

Några intervjupersoner nämner händelser som varit mer negativa. Två, Jusuf och Mateo, nämner tillfällena då de anmält brott till polisen och inte tycker att de har fått någon nyanserad hjälp. Mateo berättar att han efter detta inte kände att det var någon idé att vända sig till polisen då de ändå inte kunde göra något, och att han i framtiden hellre skulle ta saken i egna händer. Adnan nämner en negativ händelse han hört från en vän, vilken har skapat kontrast mot hans egen positiva upplevelse med polis. Han menar att han därefter har en delad syn på polisen. En del av intervjupersonerna nämner tillfällena då de antingen själva har upplevt eller hört om personer som har upplevt händelser då polisen har haft en dålig attityd. Dessa benämner att polis betett sig orättvist, nedtryckande och oprofessionellt. De poängterar att det handlat om maktmissbruk och att det skapat en känsla av otrygghet. Mateo har själv blivit visiterad vid ett par tillfällen och uttryckte en upprördhet över detta.

Och där tappar man ju också liksom lite förtroende för polisen. För då tänker man att ah men de gör ju inte sitt jobb rätt utan de går liksom efter bara folk som inte har något med det att göra (...) – Mateo

Han lyfter dock att det inte är alla poliser som gör sådana fel men att folk tappar förtroende för polisen när vissa av dem betar sig felaktigt.

Så jag förstår att folk tappar förtroende för polisen för att vissa poliser förstör för andra. Och det är det som kommer vara med visitationszoner, det är att vissa människor, vissa poliser kommer ju att missbruka det där. – Mateo

5.2 Integritet & säkerhet

En företeelse som kan observeras genom kodning av de transkriberade intervjuerna är att intervjupersonerna ofta delar upp sitt ställningstagande kring lagen om säkerhetszonerna i åsikter om visitation respektive tillämpningen av zonerna. Ett gemensamt tema som kan avläsas genom samtliga intervjuer, oavsett intervjupersonernas slutgiltigt ställningstagande kring visitationszonerna, är övervägningen intervjupersonerna gör mellan den integritetskränkning en visitation kan upplevas innebära och den nytta lagen kan ha.

Samtliga intervjupersoner ställer sig negativa till gängkriminalitet och ser på våldet som ett problem. Samtliga intervjupersoner nämner dock att de antingen känner någon form av trygghet i sitt område eller att de har gjort det förr, men motiverar sitt svar olika.

Jo, jag känner mig nog ganska trygg, där på gatan jag bor är det mest barnfamiljer. Men det är klart, jag handlar ju regelbundet i Bergas centrum, och där händer det ju saker emellanåt. – Joel

När jag var yngre så upplevde jag den rätt hög, men sen när jag vart äldre så fick inte mina småsyskon springa ut och leka och sånt. För det går bara inte. Det blev för mycket kriminalitet och sånt och ah ... – Adnan

(...) alltså förut var det jättetryggt och jag känner mig inte heller nu att jag är mindre trygg i det området för jag känner ju alla som sagt. Men ändå att det händer lite tråkiga grejer det har man ju sett och man blir orolig självklart. – Sahra

De intervjuade personerna har olika uppfattning om lagens syfte är värt de eventuella negativa konsekvenserna, speciellt när det kommer till integriteten. Mateo nämner att han och många han känner blivit drabbade av våldet och att han vill få ett slut på det, men menar att visitationszonerna kommer skapa mer otrygghet. I och med detta antyder han en dubbel otrygghet då han inte tror att våldet kommer minska och samtidigt kommer vara orolig för att bli visiterad. Han har blivit visiterad av polis, någonting han benämner som "pinsamt" och "provocerande" då de skett på offentliga platser och i sällskap med människor han känner. Intervjupersonen menar att visitationszonerna innebär att kliva in i personers trygghetszon och utsätta folk för en kränkning, något som även kommer drabba icke-kriminella.

Man går ju liksom runt och är nervös. Ååh, även om man inte har gjort nånting. Det lilla minsta kan vara liksom att man ... att bli stoppad (...). Sen kanske man redan är misstänkt där och då. – Mateo

Joel menar att visitationerna handlar om en balans mellan säkerheten och att inte inskränka folks integritet.

Alltså, jag känner väl, det är väl inte för min egen säkerhet jag tänker men (...) om man har kanske en mormor som bor i ett sånt område så tror man väl inte att hon liksom blir stoppad eller påverkas av det. Men om man som mig är, ah men, en ganska ung pojke så finns det väl skäl för polisen att kanske visitera eller så. Så det beror lite på, för min egen skull så kan de gärna skipa det, men för min familjs skull så är jag glad för det. – Joel

Sahra diskuterar i liknande banor, men menar sig mer rädd för att hennes son ska utsättas för en visitation.

(...) jag tycker inte att mina barn ska gå på gatan utan att känna sig trygga (...) Men alltså, ni kanske vet ju om det, men de sa ju att oavsett till och med att barn kunde bli

kroppsvisiterade och det är ju.. det är inte bra. Jag hade inte känner mig trygg, att jag går med min son kanske på gatan och plötsligt stoppar de oss och vill kroppsvisitera oss. – Sahra

Adam och Alexander ställer sig positiva till lagen och menar att så länge visitationerna sker snabbt och polisen har ett bra bemötande ser de inget problem i det. Adam har själv blivit visiterad av polis tidigare och tyckte inte att det påverkade honom. Han tycker att lagen kan ha positiva effekter.

Det kommer det nog göra för att då kommer man att känna till att poliserna är här och att de är här i närheten, det är många här som vill dölja sig från poliser. (...) För vissa många här kommer bli lite mer avvaktande, alltså när de ska gå liksom. Ehm för många andra kommer det att innebära en ah trygghets, eh betryggande. (...) De gör ju det för att minska på kriminalitet och ha lite mer kännedom kring förorten. Och att alla ska kunna leva i mer trygghet så att säga. (...) Så det kan ju vara någon form av förtroende – Adam

Visitationerna kopplas av flera till en rädsla att betraktas som kriminella – någonting flertalet intervjupersoner poängterar att de inte är – men de skiljer sig i hur de menar att detta kan te sig. Adam menar att han inte har någonting att dölja och därför inte har någonting emot en visitation. Han menar att det visserligen kan vara "tjatigt", men att bli visiterad och inte ha någonting olagligt på sig blir ett sätt att visa att han inte är kriminell. Detta ställs i kontrast med två intervjupersoner, Sahra och Mateo, vilka är rädda för att en visitation ska få dem eller deras familjemedlemmar att pekats ut som kriminella. Mateo menar att om familj eller vänner ser en bli visiterad kan det få dem att börja fundera över varför just han blir stoppad, och tro att han måste hålla på med någonting olagligt eftersom just han blir visiterad. Andra intervjupersoner har en mer neutral inställning till effekten av en visitation.

5.3 Stigmatisering för individ & område

En företeelse som observeras genom kodning av de transkriberade intervjuerna är att intervjupersonerna ofta delar upp sitt ställningstagande kring lagen om säkerhetszonerna i åsikter om visitation å ena sidan och tillämpningen av zonerna å andra. Som lyfts under tidigare tema ställer sig intervjupersonerna olika till om en visitation innebär en

integritetskränkning. Även om alla intervjupersoner har olika ställningstagande, tar samtliga intervjupersoner på något sätt upp problematiken kring tillämpningen av visitationer i just zoner.

Samtliga intervjupersoner anser det problematiskt och utpekande att visitationszonerna riskerar att primärt tillämpas i områden som redan är socialt utsatt. Oavsett om intervjupersonerna är för eller emot zonerna nämner flera att de hellre sett att visitationerna kunde utföras var som helst, inte enbart i specifika områden. Fyra av intervjupersonerna lyfter en risk för att boende i områdena där zonerna sätts upp kommer att känna att de är misstänkta oavsett vad de gör. Detta riskerar sedan att leda till känslor av ilska och en vilja att sätta sig upp mot systemet, och två av intervjupersonerna menar att det snarare kan leda till att våldet eskalerar, av ren protest.

Så börjar de spränga ännu mer bara för det här liksom och visar att "ni kommer inte kunna stoppa oss om det är det ni tror". Jag är bara rädd att det blir så. Att man bekämpar eld med eld, liksom, att det blir värre bara. Att de här som känner sig utpekade, då ... De skäms inte längre. "Om ni ändå pekar ut oss, så ska vi ... okej, då visar vi också att vi är de utpekade". – Jusuf

Att det görs är väl ingen stor grej i sig men det är väl att man ... börjar fundera lite på varför just vi ... Ah, det skapar nån mer, ett större känsla av utanförskap och det i sin tur tror jag bara föder mer brottslighet. Så det, jag tror det finns en risk att folk ... att det på lång sikt kan bli mer brottslighet. – Joel

Det finns även en rädsla över att tillämpas zonerna i specifika områden kan resultera i en negativ spiral.

(...) folk kommer bli visiterade, vissa kommer att hitta kanske liksom nån liten knatch på sig eller någonting. Då kommer det liksom komma i media, för det första. Och för det andra så kommer det liksom påverka den stadsdelen också att folk kommer ha en blick på det där området att alla därifrån är fucked up. (...) – Mateo

Att visitationszonernas brottspreventiva syfte faktiskt fungerar verkar avgörande för samtliga intervjupersoners inställning till den. Även om vissa intervjupersoner, oavsett hur brottspreventivt lagen verkar, ställer sig kritiska på grund av överväganden som diskuterats under föregående tema understryker samtliga att det brottspreventiva syftet är av vikt. Vissa intervjupersoner nämner det som det enda skälet till att de känner sig bekväma med lagen. Vissa intervjupersoner nämner att polisen, på grund av fokuset på att visitera i zoner, kommer begränsas i sitt arbete mot gängkriminalitet.

En del av informanterna påpekar hur att begränsa visitationerna till specifika zoner inte bara riskerar att resultera i stigmatisering av området och människorna som bor där utan även riskerar att missa mycket av den brottsförebyggande effekt lagen hade kunnat ha av att tillämpas även i andra områden. En rädsla hos vissa intervjupersoner är att lagen kommer att peka ut och uppmärksamma en viss typ av kriminalitet medan annan riskerar att falla mellan stolarna.

Jag har absolut ingen liksom, vad ska man säga, ingenting emot att det ska finnas vissa liksom visitationszoner eller någonting men det ska liksom inte bara vara riktat mot dessa områden. Som man tycker är utsatta, fast egentligen, många av de som verkligen styr och ställer bor ju inte ens på de här områdena heller. De högre upp sitter ju inte där. – Mateo

(...) det är klart det är inte rättvist att man ska införa zoner bara här borta, utan jag tycker man ska göra det över hela Linköping istället. För att det är inget som säger att de här problemen med gängkriminalitet, det finns bara i förorten. Det finns överallt. Det är bara att det syns mest här, för att folk kan inte gömma sig lika bra i hus och sånt. Där borta, jag menar, mest knark säljs i Östermalm. Liksom och det är där de rikaste bor. (...) Jag tycker att de är lite trögare bara och begränsar sig till förorterna för att... det behöver inte betyda att ... Man ska inte ta fast de här småfiskarna, de här små barnen, det är de som finns här oftast. - Alexander

6. Analys

Detta avsnitt analyserar den presenterade empirin med hjälp av tidigare forskning samt en operationalisering av *procedural justice* (Rawls 1999, ss. xi-xii) och stämplingsteori (Newburn 2017, s.229-239).

6.1 Uppfattning om rättssystemet

Analysen över uppfattning om rättssystemet delas, liksom resultatet, in i två underteman. Detta då polisen utgör ett separat fokus genom studien. Det första undertemat berör främst intervjupersonernas åsikter om lagar, där säkerhetszoner lyfts.

6.1.1 Rättssystemet

Majoriteten av intervjupersonerna påvisar någon typ av tillit till staten. Många tycker att lagar finns som ett skydd och bidrar till säkerhet. Endast Mateo ställer sig starkt emot detta. Medan vissa anser att lagar till viss del är till för att begränsa dem är Mateo den enda som menar att det är deras största syfte. Något en majoriteten nämner som negativt är snarare specifika lagar de inte håller med om, däribland lagen om säkerhetszonerna. Det finns även åsikter om felprioriteringar inom rättssystemet. Detta kan ses som att intervjupersonernas normer och värderingar inte överensstämmer med rättssystemets. Enligt *procedural justice* finns det då en risk för att man inte anser systemet legitimt, vilket riskerar att leda till minskad samarbetsvilja med rättsliga aktörer och vilja att följa lagar (Murray et al. 2021, ss. 265-266). Vissa intervjupersoner påvisar i sina svar en tappat tillit, något som kommer att presenteras vidare senare i analysen. Trots detta verkar alla intervjupersonerna ha haft någon sorts tillit till rättssystemet. Detta visas genom att flera intervjupersoner – även ett par av de som anses mest kritiska till rättssystemet – antingen har eller har velat kontakta en myndighet för hjälp, något som kan tolkas som att de ändå anses som ett legitimt hjälpmedel.

Gällande visitationszonerna i sig lyfts även viss kritik. Vissa tror inte på zonernas brottspreventiva effekt, och lagens syfte därav är försummat. Om zonernas syfte inte

uppfylls är denna åtgärd tämligen ineffektiv, någonting som enligt *procedural justice* inte har samma vikt som huruvida utförandet känns rättvist (Hanink 2013, s. 110). Forskningen påvisar ändå risker i detta. Visitationer kan anses vara en relativt ineffektiv åtgärd och majoriteten som blir visiterade är oskyldiga till brott (Belur 2011, ss. 428-429; Ferrandino 2013, s. 149; Delsol & Shiner 2006, s. 243; Tiratelli et al. 2018, s. 1212; Tyler et al. 2015, s. 612). Vidare nämner vissa artiklar att tilliten till rättssystemet riskeras när en individ blir visiterad utan att ha gjort någonting olagligt (Lerman & Weaver 2014, s. 202; Murray et al. 2021, s. 266; Tyler et al. 2015, s. 616). Detta kan visa på att trots att den brottsförebyggande effekten anses låg inte riskerar tilliten till rättssystemet (Hanink 2013, s. 110), så kan samma negativa effekt komma av att oskyldiga blir utsatta för åtgärderna i sig. Utöver effekten lyfts en rädsla för maktmissbruk i och med zonerna. En rädsla för att polisen ska agera på ett vis som inte anses legitimt eller rättvist menas däremot enligt *procedural justice* vara en stor risk för att invånare får en cynisk och trotsig inställning till systemet (Murray et al. 2021, s. 266).

Maktlöshet inför systemet benämns av flertalet intervjupersoner, och här verkar bristen på tillit snarare vändas mot det politiska systemet. Några poängterar att de visserligen kan rösta på ett parti, men menar sig sedan inte ha någon vidare möjlighet att styra över hur exempelvis lagar tillsätts efter det. Två av intervjupersonerna hade velat rösta i frågan om säkerhetszonerna, och detta påvisar en önskan om att ha en makt att kunna påverka i fler frågor. Andra påvisar istället en uppgivenhet och verkar inte anse sig ha någon makt i systemet, utan kan endast följa. Hos Mateo anses rättssystemets makt så stark att han tycker att Sverige är på väg att bli en polisstat, där medborgarna säkerligen inte kan anses ha någon makt. Även här påvisar intervjupersonerna en differens i sina värderingar jämfört med de som presenteras från systemet, speciellt då de uttrycker en önskan om att ha fått rösta om visitationszonerna, men mest missnöje mot det politiska systemet, och inte rättssystemet i sig. *Procedural justice* menar dock att legitimiteten är sammankopplade institutioner emellan (Carmichael et al. 2021, s. 100). En syn av staten som illegitim kan därav leda till en bild av även rättssystemet som illegitimt, speciellt då missnöjet rör lagar.

6.1.2 Polisen

En något större diskrepans finns dock bland intervjupersonernas åsikter om polisen. Flertalet intervjupersoner nämner att polisen inte har koll på allt och att de, trots försök, inte kan stoppa våldsbrott som sker. Åsikterna skiljer sig dock åt vad orsakerna bakom detta är, där Joel menar att polisen har för mycket att göra för att ha möjligheten att förebygga våldet, medan andra menar att polisen inte prioriterar rätt. Adnan nämner en problematik i det arbetssätt poliserna är tvingade till.

(...) men åt andra handen så måste de (...) svinga efter dem, jaga dem. Ehh, så, de kan inte bygga relationer med personer, de måste hela tiden prata med och ha konflikter med, det blir jättesvårt. – Adnan

Att anse att det finns problematik i polisens arbetssätt är något som kan riskera deras legitimitet och medborgares tilltro till dem. Det kan även finnas en problematik i att jobba relationsbyggande samtidigt som bestraffande, genom exempelvis visitationer. Dock är det inte nödvändigt att en visitation av alla ses som en bestraffning, och vikten ligger vid utövarnas beteende för att det inte ska verka som en (Bradford et al. 2022, s. 3).

Av vikt vid dessa möten är känslan av rättvist bemötande. Att inte bli bemött som kriminell och "som en människa" är några saker som lyfts som viktiga. Av detta kan utläsas att flertalet av intervjupersonernas viktigaste del i möten med polis är att polisen inte sätter de etiketter på en som stämplingen innebär (Newburn 2017, s. 228). Att polisen bemöter individer med en neutral inställning, och undviker möjliga fördomar, är en viktig del i deras arbete för att ses som legitima och tillförlitliga, vilket i sin tur är av vikt för den brottsförebyggande effekten (Murray et al. 2021, ss. 265-266). En visitation kan i sig anses vara att utpeka en avvikande handling, vilket är del i stämplingsprocessen (Newburn 2017, s. 231), men att polisen då gör sitt främsta för att undvika ytterligare stämpling genom ett rättvist bemötande är grundläggande för ett fortsatt förtroende. Detta beskrivs av Adnan som talar om två områdespoliser han mött, där de båda respekterade de boende, vilket gjorde att de boende respekterade dem och fick en uppskattning för dessa poliser.

Två intervjupersoner nämner sin hudfärg som en faktor i tillfällena då de blivit stoppade av polis. Huruvida intervjupersonerna faktiskt blev stoppade på grund av sin hudfärg eller inte går inte att säga, men endast att de uppfattar händelsen som sådan kan ha effekter. Enligt socialkonstruktivism agerar människor utifrån vad vi tror verkligheten är och hur vi uppfattar den. Definierar vi saker som verkliga så blir de verkliga. Risken i att uppfatta sig själv som stämplad är att man ser sig som annorlunda och utanför (Newburn 2017, ss. 231-232). Därav är det inte viktigt huruvida personerna faktiskt blev stoppade av en viss faktor eller inte, utan huruvida de *tror* att de blivit det. Enligt forskningen är en stor risk för tilliten till polisen även i en upplevd profilering (Mulaphong & Cheurprakobkit 2024, ss. 18-19). Man kan därför anse att åsikter likt de intervjupersonerna uttryckt i denna studie bör beaktas i en eventuell riskanalys av lagen om säkerhetszoner.

Två av intervjupersonerna har blivit stoppade av polis då de kört för fort. Båda tyckte att polisens bemötande var bra och att det förbättrade deras syn på rättssystemet. I detta fall stämmer deras upplevelser in på en primär avvikelse. De har brutit mot en norm, dessutom medvetet, men har inte stämplats som avvikare av utomstående (Newburn 2017, ss. 231-232). Att händelsen inte påverkar deras tillit till rättssystemet i negativ riktning i detta fall stöds även av forskningen som menar att vid ett medvetet regelbrott vid exempelvis bilkörning riskeras inte tilliten till rättssystemet till en lika hög grad vid ett stopp (Tyler et al. 2015, s. 615). Detta ställs i kontrast till Alexanders första möte med polis, där han som minderårig tagits till häkte som misstänkt. I detta tillfälle har han upplevt sig bli behandlad som en brottsling utan att ha gjort något fel. Det kopplas snarare till att han av polis blivit misstänkliggjort utifrån vissa faktorer och fått etiketten av någon kriminell. Han menar själv att detta inte påverkat hans tillit till polisen i någon större utsträckning, men säger även att han blir lyssnad mer på som vuxen. Därav anser han polisen ha en uppsatt bild av ungdomar som mindre tillförlitliga än vuxna, och några som lättare blir misstänkliggjorda. Han poängterar dock att han kan förstå att det är svårt för polisen att vara objektiva, men bekräftar därav ett upplevt bias hos kåren. Även om det inte lyfts av intervjupersonen kan detta bias ha en skadlig effekt. Om unga människor, exempelvis tonåringar, ser polisens beteende som illegitimt finns en risk för att de tar efter detta beteende och att det rentav leder till en förhöjd risk för kriminella handlingar, enligt Bradford et al. (2022, s. 2, 4). Även

procedural justice menar att det finns en förhöjd risk för brottsliga handlingar i och med en förlorad tillit (Murray et al. 2021, s. 266).

Några av intervjupersonerna har en mer negativ upplevelse av polisen. Ett par talar om hur de inte fått den hjälp de ansett sig behöva vid anmälan av brott. Mateo menar att han fått en känsla av att polisen inte kan göra något för att hjälpa honom, och att han hellre tar saken i egna händer i framtiden. Detta påvisar att hans bild av polisen som legitim skadats av händelsen och en risk finns att han inte längre har tillräcklig tillit till polisen för att samarbeta med dem (Murray et al. 2021, s. 266). Detta visas än mer genom hans starka ställningstagande mot rättssystemet, vilket har presenterats tidigare i analysen. Även historier som intervjupersonerna hört från andra gällande polisens beteende lyfts. Dessa historier verkar ha haft en stark påverkan på intervjupersonerna, speciellt hos Adnan. Han menar att de negativa historier han hört från andra gjort att han har en delad syn på polisen, trots att han själv endast haft positiva möten med dem. Detta visar den påverkan berättelser om polisens bemötande har, och hur mycket de negativa riskerar att påverka personers tillit. Forskningen menar att berättelser om möten med poliser tenderar att sprida sig snabbt, och att de negativa sprider sig snabbare och har en större inverkan på personers tillit till polis (Miller & D'Souza 2016, s. 472), någonting vi ser ett exempel på här.

Polisens bemötande beskrivs av vissa intervjupersoner ha varit "maktmissbruk" och snarare skapat en otrygghet hos intervjupersonerna. Att känna sig otrygg med polisen, och uppleva att de inte agerar legitimt, är en stor risk för tilliten till polisen (Murray et al. 2021, s. 266). Detta ses hos Mateo som tappat förtroendet för polisen efter att två gånger ha blivit visiterad. Han menar att han inte hade gjort någonting olagligt vid tillfället men att han ändå blev visiterad som misstänkt. Som tidigare nämnts kan att bli stoppad för visitation ses som att bli utpekad för ett avvikande beteende och enligt forskning kan att bli sedd som misstänkt uppfattas som ett straff i sig (Tyler et al. 2015, s. 615). Mateo säger dock att det inte är alla poliser som beter sig på detta sätt, men att de som gör det färgar resterande av kåren så att folk får ett tappat förtroende för dem. Detta kan visa en risk för att en stämpling skapar en annan stämpling. Om endast ett fåtal poliser arbetar profilerande – något som kan anses vara en sorts stämpling då det innefattar att söka kriminella

beteenden hos personer med vissa karaktärsdrag och sedan agera utefter dem – så kan individer få uppfattningen att poliskåren som helhet arbetar orättvist, och därigenom tappa tilliten till och respekten för rättssystemet som helhet. Därmed har även individen stämplat rättssystemet som illegitima. Även tidigare forskningen stödjer att det är en liten del av poliskåren som utövar majoriteten av de aggressiva åtgärderna (Lerman & Weaver 2014, s. 213).

6.2 Integritet & säkerhet

Samtliga intervjupersoner har vid något tillfälle känt en trygghet i sitt bostadsområde, men till vilken grad, och om de fortfarande känner en trygghet, skiljer sig åt. Att samtliga intervjupersoner bekräftar och ser våldet i sitt nuvarande eller tidigare bostadsområde som ett problem är däremot tydligt. Detta är en grundläggande anledning till att vissa av intervjupersonerna är för visitationszonerna. Forskningen visar att brott som exempelvis vapenbrott kan upptäckas genom visitationer (Delsol & Shiner 2006, s. 243; Suss & Oliveira 2023, s. 841; Tiratelli et al. 2018, ss. 1212, 1216). Då syftet med säkerhetszonerna är att mer effektivt kunna motverka skjutningar och sprängningar vid konflikter inom den kriminella miljön så kan detta syfte anses uppfyllas, åtminstone till viss del, om polisen får en större möjlighet att upptäcka vapen. Dock finnes åtminstone vid visitationer i USA endast vapen vid 1.7 procent av tillfällena (Tyler et al. 2015, s. 612), vilket innebär att ett stort antal visitationer behöver ske för att leda till ett fynd. Som nämnts under första temat riskerar visitationer av oskyldiga i längden att försämra tilliten till polis. Detta påvisas dock inte bland intervjupersonerna för denna studie; hos de som har erfarenhet av visitationer är både tilliten till polisen och åsikter om utförandet olika. Exempelvis har visitationen för Mateo försämrat hans tillit till polisen, medan den för Adam inte påverkat hans tillit. Dock har visitationen han själv utsatts för i sig inte förbättrat hans bild av rättssystemet, utan han benämner den själv som "neutral".

Vidare nämner några intervjupersoner en otrygghet i koppling till visitationerna, någonting Mulaphong & Churprakobkit (2024, s. 15) och Lerman & Weaver (2014, s. 206) nämner i sin forskning är en risk med zonerna. Lerman & Weaver (2014, s. 206) menar att boende i

områden med både hög kriminalitet och hög polis närvaro rapporterar att de känner sig otrygga både på grund av kriminaliteten och på grund av polisen. Detta stämmer in med Mateos uttalande, då han känner en dubbel otrygghet på grund av gängvåldet och oron för att bli visiterad. Mateo benämner även visitationerna han upplevt som "pinsamt" och "provocerande". Flertalet andra intervjupersoner benämner även visitationer som en integritetskränkning. Dessa ordval uttrycker en känsla av skam, någonting Scrase (2021, s. 1478) nämner som en faktor i risken för att visitationer kan leda till en förhöjd kriminalitet. Detta då känslorna av skam omvandlas till en ilska där känslan riktas mot rättssystemet, och upprepade upplevelser av visitation riskerar att allvarligt skada förtroendet till rättssystemet (ibid.). Utifrån intervjun kan vi inte säga om känslan hos Mateo har lett till ett kriminellt beteende, men han visar genom intervjun på en stark misstro till rättssystemet.

Joel och Sahra påvisar en skillnad i vem de misstänker kommer bli utsatt för visitation. Joel poängterar att han själv riskerar att bli utsatt för visitation medan exempelvis en mormor inte kommer att bli det, och att han då riskerar den negativa konsekvensen av integritetskränkning medan mormodern drar nytta av den potentiella positiva utvecklingen av en högre säkerhet. Sahra lyfter en oro för att hennes son ska visiteras. Detta kan tolkas som att det finns en uppfattning om att unga män riskerar att bli objekt för visitationerna i större uträkning än kvinnor. Detta styrks med forskningen som menar att unga och män i högre grad utsätts för visitationer (Belur 2011, ss. 425-426; Carmichael et al. 2021, ss. 103-104; Kamalu & Onyeozili 2018, s. 82; Murray et al. 2021, s. 270; Wortley & Owusu-Bempah 2011, s. 398). Att lagen misstänks påverka människor olika baserat på genusuttryck kan skapa en uppfattning om lagen som icke-neutral, vilket riskerar dess legitimitet (Bradford et al. 2022, s. 3). Det kan även genom ett stämplingsteoretiskt perspektiv (Newburn 2017, s. 229) innebära att män i högre grad blir stämplade och därför i högre grad riskerar att anta rollen som denna stämpling innebär.

Alexanders förväntan är att lagen kommer leda till att civila kan känna sig tryggare medan de kriminella blir otryggare. Detta uttalande liknar den avskräckande effekt som Tyler et al. (2015, s. 624) och Tiratelli et al. (2018, s. 1214) anser av vikt för att visitationszonerna ska uppfylla sitt syfte. Dock menar artikelförfattarna att denna avskräckande effekt sällan

fungerar då individer som bryter mot lagen ofta uppfattar sin risk för att bli påkommen som låg (Tyler et al. 2015, s. 628). Alexander fortsätter sitt påstående med att säkerheten för de civila kan få en relationsbyggande effekt med polisen, vilket skapar ett förtroende som kan fungera brottsförebyggande. Medan det enligt *procedural justice* är av större vikt att polisen uppfattas som rättvis än polisarbetets brottsförebyggande verkan (Hanink 2013, s. 110) så menar forskningen att det brottsförebyggande arbetet fungerar är viktigt för tilliten (Tyler et al. 2015, ss. 629-630). Detta kan dock ses utifrån att medborgarna ser polisens åtgärder som motiverade, och att det därav uppfattas som legitimt. Samtidigt kan även en hög polisen närvaro kopplas till en känsla av trygghet i området, så länge polisen anses ha ett bra bemötande (Lerman & Weaver 2014, s. 205; Miller & D'Souza 2016, ss. 460-461; Mulaphong & Cheurprakobkit 2024, s. 19).

En rädsla för att bli sedd som kriminell är genomgående hos flera intervjupersoner. Flertalet poängterar även genom intervjun att de inte är kriminella, eller särskiljer mellan sig och de kriminella som säkerhetszonernas syfte är till för. En tolkning av detta beteende kan visa på att personerna är rädda för att bli sedda som avvikare och stämplade som kriminella (Newburn 2017, s. 228) – eller att de har en uppfattning om att detta redan skett –, och att de därav känner ett behov att poängtera detta faktum. Vidare ses visitationerna utifrån antingen en rädsla att bli stämplad eller som ett bevis på att inte vara det. Adam ser en visitation som någonting positivt, då det kan påvisa för andra att han inte är kriminell. Då en visitation i sig är att peka ut ett avvikande beteende som potentiellt kriminellt har den som blir visiterad redan blivit utpekad som avvikande. Det Adam menar sig undvika är dock att bli stämplad som kriminell, då han i och med visitationen bevisas vara laglydig. Detta stärker i sig hans identitet och syn på sig själv som någon som inte är kriminell, vilket verkar av stor vikt. Adam ställer sig positiv till visitationszonerna, just då han menar att en visitation inte borde vara något problem om man inte har något att dölja. Detta påstående kan tolkas som att en rädsla för att bli visiterad är ett sorts avvikande beteende, då du i sådana fall har någonting att dölja. En risk med detta synsätt kan bli att den som undviker visitation stämplas som kriminell. De som är emot visitationerna har liknande argument, men från motsatt håll. Mateo nämner att han inte vill bli visiterad framför exempelvis familj eller vänner då de kan undra över varför han blir visiterad, och se detta som att han måste

gjort något olagligt eftersom just han blir stoppad. I detta argument finns en oro för att själva händelsen av att bli visiterad riskerar att stämpla honom som kriminell. Han har redan nämnt en rädsla utifrån polisens syn att vara misstänkt som brottsling, men denna syn från familjen är där hans oro att bli stämplad slår in.

6.3 Stigmatisering för individ & område

Intervjupersonernas problematisering av att tillämpa visitationer i specifika zoner kan påvisa en rad andra företeelser som i del kan förklaras med *procedural justice* (Rawls 1999, ss. xi-xii) samt stämplingsteori (Newburn 2017, s. 229-239). Tankar som påvisar en rädsla för konsekvenserna som beskrivs inom stämplingsteorin uttrycks av flera intervjupersoner. Som nämnts under föregående tema uttrycks en känsla för att i möte med rättssystemet bedömas utefter sitt utseende. Intervjupersonerna påvisar också en känsla av att bli dömda utefter att de bor, jobbar, kommer från eller förhåller sig i ett stigmatiserat område.

Något som intervjupersonerna tar upp är rädslan för att visitationszoner ska leda till att området blir än mer stigmatiserat. Rädslan är att visitationerna ska påträffa mer kriminalitet och genom det förstärka bilden av förorten som en farlig plats, vilket för många intervjupersoner inte stämmer. Delsol & Shiner (2006, s. 250) menar att statistik kan vara missvisande och om man ser till brottsstatistik är etniska minoriteter överrepresenterade. Överrepresentationen förklaras dock bero på etnisk bias inom rättssystemet och inte att etniska minoriteter begår mer brott. Om man beaktar intervjupersonernas rädsla genom linsen av avvikelseförstärkning, vilket innebär att informationsspridning kan leda till en förstärkt stämpling (Newburn 2017, s. 236), blir rädslan för ökad brottsstatistik förståelig. Flera intervjupersoner uttrycker en rädsla för att boende i området kommer känna sig misstänkta oavsett vad de gör, just för att de befinner sig i ett visst område. Denna känsla kan enligt avvikelseförstärkning (ibid.) förstärkas av en informationsspridning. Tyler et al. (2015, s. 615) argumenterar att bli sedd som "misstänkt" utan att man begått en kriminell handling kan skapa en alienation, vilken kan uppfattas som ett straff i sig. Man kan därför argumentera för att lagen om visitationszoner gör det lättare för personer som vistas mycket i utsatta områden att stämplas och därav blir deras avvikelse sekundär. Och att

samma handling utförd i ett annat område enbart skulle bli en primär avvikelse (Newburn 2017, ss. 231-232). Detta är relevant då resultatet av en sekundär avvikelse kan vara en betydande del av en individs utveckling. Sekundär avvikelse kan öka social marginalisering, substansmissbruk och kriminalitet. Genom denna lins kan risken för en kriminell karriär till följd av stämpling och självuppfyllande profetia riskera att bli högre i områden där visitationszonerna tillämpas (ibid.).

Oron som uttrycks av intervjupersonerna för att känslan över att vara misstänkliggjord på grund av att man vistas i ett speciellt område sedan, för vissa individer, kan övergå till en ilska och en vilja att sätta sig upp mot systemet, som sen resulterar i kriminell aktivitet, är också något som stöds i Tyler et al. (2015, s. 615) samt genom *procedural justice* (Rawls 1999, ss. xi-xii). Bradford et al. (2022, s. 2-4) beskriver hur upplevd profilering av polisen för unga pojkar kan leda till en förhöjd risk för vapenbrott och gängrelaterad brottslighet. I studien beskrivs hur unga pojkar när de känner sig svikna av polisen och bemötta respektlöst kan känna sig utpekade och börja internalisera en avvikande identitet och korrigera sitt beteende därefter. Fenomenet som Bradford et al. (ibid.) beskriver och som beskrivs i intervjupersonernas farhågor kan förklaras med stämplingsteori genom självuppfyllande profetia (Newburn 2017, s. 236). Att bli stämplad som avvikare och kriminell, speciellt vid ung ålder, kan genom en internalisering av identiteten som etiketten antyder samt en känsla av att redan vara straffad orsaka en individ att ta sig an beteenden som stämmer överens med etiketten (ibid.). Genom stigmatisering och fördomar kan man argumentera för att denna stämpling och självuppfyllande profetia kan ske oavsett om individen utsätts för en visitation eller inte. Dessa argument kan vara det som ligger till grund för att en majoritet av de intervjuade personerna i denna studie är emot att tillämpa visitationer i just zoner.

Att säkerhetszonerna får en brottspreventiv effekt är för samtliga intervjupersoner av vikt. Flera intervjupersoner verkar oroliga över att vissa kriminella kommer undgå konsekvenser, då de inte bor eller förhåller sig i områden som just nu är av rättsligt fokus. Att kriminella som inte passar in i den stereotypa mallen kommer att undgå polisens

uppmärksamhet verkar, i intervjupersonernas utsagor, troligt. Därav är rädslan att brottsligheten inte kommer att kunna bekämpas på ett effektivt sätt då avvikande handlingar kommer få olika konsekvenser beroende på vem man är och var handlingen utförs. Till följd av dessa tankegångar kan noteras att det finns en generell uppfattning om att beslutsfattare, men även till viss del polisen, är "tröga" eller på annat sätt inte har koll på läget eller hur verkligheten ser ut. Enligt *procedural justice* riskeras tilliten till polisen och rättssystemet när de rättsliga aktörerna eller de lagar de handlar efter anses orättvisa eller ogrundade (Murray et al. 2021, ss. 265-266). Att visitationszonernas syfte känns naivt eller på andra sätt ifrågasätts av den påverkade populationen kan därför resultera i en minskad vilja att samarbeta med rättssystemet. Denna inställning till rätten kan också ses i tankar om att människor från socioekonomiskt utsatta områden ses som lätta måltavlor, detta initierar att människor som ofta befinner sig i dessa områden på något sätt är offer till en förövare. Förövaren blir i detta fall rättssystemet och dess aktörer.

7. Avslutande diskussion

Avsnittet presenterar studiens slutsatser samt förslag på framtida forskning. Det ämnar att besvara uppsatsen frågeställningar: (1) Vilka inställningar har personer från socioekonomiskt utsatta områden till lagen om säkerhetszoner?, samt (2) Hur interagerar dessa inställningar med tilliten till rättssystemet och uppfattningen om dess legitimitet?. Slutsatsen utgår från uppsatsens syfte att undersöka uppfattningen personer i socioekonomiskt utsatta områden har om lagen om säkerhetszoner. Detta genom att utöka förståelsen för vilka fördelar och risker intervjupersonerna ser med lagen samt hur denna inställning interagerar med tilliten för och syn på rättssystemets och polisens legitimitet.

7.1 Slutsatser & diskussion

Intervjupersonerna har blandade inställningar till lagen om visitationszoner. Vissa är för lagen med motiveringar som att den kan göra området säkrare, någonting som var av stor vikt för samtliga intervjupersoner. En majoritet är ändå emot zonerna. Dessa uttrycker en oro för lagens konsekvenser och rädsla för att visitationerna ska skapa en större otrygghet och vara grund för illegitimt polisiärt arbete. Det som uttrycks av flertalet intervjupersoner,

och även av vissa som var för lagen, var ett missnöje med att visitationerna skulle sättas upp just i zoner. Oavsett om intervjupersonerna tycker att visitationerna i sig är kränkande eller integritetsfrämjande, så tycker en majoritet att zonernas upprättande i socioekonomiskt utsatta områden skulle främja en stigmatisering av områdena. Operationaliseringen av stämplingsteori (Newburn 2017, s. 229-239) uppmärksammar att intervjupersonernas rädslor till mycket är baserade i en rädsla av att bli stämplade som avvikare eller en känsla av att de redan är det. Denna stämpling tycks både kunna vara rotad i den individuella, genom effekten av ev visitation, men också genom stämpling av hela områden. Tankar om en påtvingad etikett lyfts ofta i samband med en rädsla för dess förmåga att främja en otrygg miljö eller dess brottsfrämjande effekt. Den brottsfrämjande effekten kan förklaras genom tillämpning av det stämplingsteoretiska begreppet självuppfyllande profetia. Denna risk kan även genom avvikelseförstärkning (ibid., s. 236) argumenteras förstärkas genom den alienerande effekt brottsstatistik kan ha.

Frågeställning två besvaras genom de risker intervjupersonerna poängterar i och med säkerhetszonerna. Då tillämpningen av visitationer i zoner kan anses ha en stämplande effekt på vissa områden och utseenden blir rädslan vissa intervjupersoner lyfter om att lagen ska missa en viss typ av kriminalitet grundad. Denna rädsla kan argumenteras stärka synen som vissa informanter redan har om en redan existerande bias inom polis och rättssystem och riskerar därigenom intervjupersonernas tillit till och syn på dess legitimitet. Denna existerande bias kopplas av intervjupersonerna till bland annat genus, ålder och bostadsort. Genom den valda teoretiska utgångspunkten av denna uppsats kan detta anses riskera leda till ett ökat kriminellt beteende samt en ökad otrygghet med rättssystemet inom dessa grupper. Intervjupersonerna känner dock att lagar och polis finns där för att skydda dem, detta speglas både i deras självrapporterade tillit men också i att flera av intervjupersonerna har vänt sig eller önskar att de hade vänts sig till rättssystemet för stöd. De intervjupersoner som rapporterar ett positivt bemötande från rättssystemet påvisar också att detta bemötande haft en positiv inverkan på hur de ser på det. Dock påvisar studiens empiriska fynd att det förutom en generell tillit till rättssystemet också existerar en viss oro. Intervjupersoner beskriver en uppfattning om att rättssystemet slösar på resurser genom felprioriteringar, påvisar en oro om visitationszonerna kommer uppfylla

sitt syfte, samt beskriver negativa möten med polis och rättssystem som påverkat deras inställning negativt. Dessa utsagor tillsammans med en känsla av maktlöshet som vissa intervjupersoner lyfter kan genom en tillämpning av *procedural justice* agera avgörande i relation till tillit till och syn på rättssystemets legitimitet (Murray et al. 2021, ss. 265-266). Utifrån en operationalisering av *procedural justice* (Rawls 1999, ss. xi-xii) på intervjupersonernas utsagor kan därför slutsatsen dras att intervjupersonerna har en tillit till systemet och anser det legitimt men att säkerhetszonerna medför flertalet faktorer som kan riskera att påverka denna negativt.

Sammanfattningsvis kan sägas att även om inställningen till visitationszonerna är delad så finns en legitim risk för en skadad tillit till rättssystemet. Denna visas genom ett tudelat problem, där både visitationerna i sig och tillämpningen i zoner har problematiserats. Båda visar en problematik i koppling till stämpling, vilket i sig riskerar tilliten till rättssystemet. Om polisen utövar visitationerna på ett sätt så att en stämpling sker, exempelvis genom att de, medvetet eller omedvetet, agerar utifrån ett bias, så riskerar detta deras egen legitimitet. Detta i fall individen som blir visiterad upplever denna stämpling och därav anser polisen agera orättvist. Även om så inte är fallet och de rättsliga aktörerna agerar legitimt kan man med bakgrund av denna studie argumentera för att lagen om säkerhetszoner i sig kan verka stigmatiserande, genom en stämpling av området, och främja en syn på rättssystemet och lagen som illegitim.

Som nämnts under den rättssociologiska relevansen kan effekten av rättsregler influeras av fler faktorer än dess tillämpning och syfte (Banakar 2013, s. 18). De indikationer i synen på rättssystemet och lagen om säkerhetszonerna som påvisas i denna studie är därför av vikt i en eventuell övervägning av hur människor från olika delar av samhället uppfattar lagen vilket är av vikt för att lagen inte ska få oförutsedda konsekvenser (ibid.). Fynden av denna studie är därför av rättssociologisk relevans och kan användas som en indikation till fortsatta studier.

7.2 Vidare forskning

Då studiens resultat inte är generaliserbart skulle vidare forskning kunna gynnas av en bredare studie genom exempelvis enkätundersökningar. Dessa bredare studier bör förhoppningsvis kunna visa trender som bör beaktas i en eventuell riskanalys av lagen om säkerhetszoner. Detta skulle kunna visa en större bild av vad människor i socialt utsatta områden har för uppfattningar om lagen och dess potentiella effekter. Undersökningar skulle även kunna göras i områden där gängkriminaliteten anses mer utbredd, exempelvis i en stad där fler "särskilt utsatta områden" finns enligt polisens listor. Utöver detta skulle studier kunna göras efter zonernas implementering för att se till dess faktiska effekter på tilliten. Med grund i denna studies fynd skulle det även vara intressant att vidare undersöka eventuella effekter av genus, ålder och bostadsområde i en eventuell utvärdering av säkerhetszonerna. Något som också kan vara intressant är att appliceringen av lagen i zoner verkar vara problematiskt för de intervjuade personerna. Detta kan påvisa ett eventuellt undersökningsområde för fortsatt studie.

8. Referenslista

8.1 Böcker

Andreasson, J. & Johansson, T. (2020). *Vetenskapsteori: grunder och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Dalen, M. (2025). *Intervju som metod*. 2 uppl., Malmö: Gleerups utbildning.

Newburn, T. (2017). *Criminology*. 3 uppl., London: Routledge.

Rawls, J. (1999). *A theory of justice*. 2 uppl., Cambridge: Mass.

8.2 Nyhetsartiklar

Björkman, F. (2024). S-toppen rasar mot regeringens visitationszoner: "Tragiskt". *Aftonbladet*, 08 februari.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/69L7g0/ardalan-shekarabi-rasar-mot-regeringens-visitationszoner-tragiskt> [2024-03-26].

Bridfelt, M. (2024). Uttalande om Gucci-kepsar möter starka reaktioner. *SVT Nyheter*, 9 februari.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/uttalande-om-gucci-kepsar-moter-starka-reaktioner> [2024-04-04].

Burén, L., Brantemo, A., Gelin, L. & Darvishi Gaziani, D. (2023). Lista: Skjutningar i Linköping. *SVT Nyheter*, 2 mars 2023.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/lista-skjutningar-i-linkoping-i-ar> [2024-03-20].

Hardenborg, F. (2024). Martin Melin slingrar sig som ett barn i läxförhör. *Upsala Nya Tidning*, 18 februari.

<https://unt.se/kultur/kronika/artikel/risker-finns-nar-poliser-ska-se-vem-i-gucci-keps-som-ar-kriminell/j8e8yw1j> [2024-03-27].

Skogelin, M. (2024). Detta är visitationszoner. *Aftonbladet*, 08 februari.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/wAaOp1/detta-ar-visitationszoner> [2024-04-04].

Stenberg, M. (2024). Polischefen sågar Gucci-förslaget: "Har aldrig". *Expressen*, 9 februari.

<https://www.expressen.se/nyheter/polischefen-sagar-gucci-forslaget-har-aldrig/> [2024-03-27].

TT (2024). Riksdagen röstar ja till visitationszoner. *SVT Nyheter*, 10 april.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/riksdagen-rostade-ja-till-visitationszoner> [2024-05-10].

8.3 Rättskällor

Strömmer, G. & Stensbäck, J. (2024). *Säkerhetszoner*. Justitiedepartementet [Lagrådsremiss].

8.4 Vetenskapliga artiklar

Alden, H (2020). The Enduring Problem with “High-Crime Areas”. *Stanford Journal of Civil Rights & Civil Liberties*, ss. 385-421.

Ariel, B. & Tankebe, J. (2018). Racial stratification and multiple outcomes in police stops and searches. *Policing & Society*, 5, ss. 507–525. DOI: 10.1080/10439463.2016.1184270

Banakar, R. (2013). Who Needs the Classics?: On the Relevance of Classical Legal Sociology for the Study of Current Social and Legal Problems. *University of Westminster*, 13(4), ss. 1-32.

Bandes, S., Pryor, M., Kerrison, E. & Goff, P. (2019). The mismeasure of Terry stops: Assessing the psychological and emotional harms of stop and frisk to individuals and communities. *Behav Sci Law*, ss. 176-194. DOI: 10.1002/bsl.2401

Belur, J. (2011). Police stop and search in India: Mumbai nakabandi. *Policing & Society*, 21(4), ss. 420-431. DOI: 10.1080/10439463.2011.621206

Braakmann, N. (2022). Does Stop and Search Reduce Crime? Evidence from Street-Level Data and a Surge in Operations Following a High-Profile Crime. *Journal of the Royal Statistical Society*, 185(3), ss. 1370–1397. DOI: 10.1111/rssa.12839

Bradford, B., Pósch, K., Jackson, J. & Dawson, P. (2022). A street corner education: Stop and search, trust, and gendered norms among adolescent males. *Public Library of Science*, ss. 1-21. DOI: 10.1371/journal.pone.0279505

Carmichael, J., David, J-D., Helou, A-M. & Pereira, C. (2021). Determinants of Citizens' Perceptions of Police Behavior During Traffic and Pedestrian Stops. *Criminal Justice Review*, 46(1), ss. 99-118. DOI: 10.1177/0734016820952523

Delsol, R. & Shiner, M. (2006). Regulating stop and search: A challenge for police and community relations in England and Wales. *Critical Criminology*, 14, ss. 241-263. DOI: 10.1007/s10612-006-9013-1

Ferrandino, J. (2013). The Efficiency of Frisks in the NYPD, 2004-2010. *Criminal Justice Review*, 38(2), ss. 149-168. DOI: 10.1177/0734016812466570

Hanink, P. (2013). Don't trust the police: Stop question frisk, compstat, and the high cost of statistical over-reliance in the NYPD. *Journal of the Institute of Justice and International Studies*, 13, ss. 99-114.

Kamalu, N. C. & Onyeozili, E. C. (2018). A Critical Analysis of the 'Broken Windows' Policing in New York City and Its Impact: Implications for the Criminal Justice System and the African American Community. *African Journal of Criminology and Justice Studies*, 11(1), ss. 71-94.

Lerman, A. & Weaver, V. M. (2014). Staying out of Sight? Concentrated Policing and Local Political Action. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 651, ss. 202-219.

Miller, J. & D'Souza, A. (2016). Indirect effects of police searches on community attitudes to the police: Resentment or reassurance? *Brit. J. Criminol.*, 56, ss. 456-478. DOI: 10.1093/bjc/azv068

Mulaphong, D. & Cheurprakobkit, S. (2024). Does Police Stop and Search Make Everyone Feel Safe? Evidence From the United States. *Race and Justice*, 14(1), ss. 7-31. DOI: 10.1177/21533687211023576

Murray, K. & Harkin, D. (2017). Policing in cool and hot climates: Legitimacy, power and the rise and fall of mass stop and search in Scotland. *Brit. J. Criminol.*, 57, ss. 885-905. DOI: 10.1093/bjc/azw007

Murray, K., McVie, S., Farren, D., Herlitz, L., Hough, M. & Norris, P. (2021). Procedural justice, compliance with the law and police stop-and- search: A study of young people in England and Scotland. *Policing & Society*, 31(3), ss. 263–282. DOI: 10.1080/10439463.2020.1711756

Ren, W., Liu, K. Zhao, T. & Fu, Y. (2021). Fair and Effective Policing for Neighborhood Safety: Understanding and Overcoming selection biases. *Frontiers in Big Data*, 4, ss. 1-13. DOI: 10.3389/fdata.2021.787459

Scrase, S. (2021). Re-Thinking Procedural Justice Theory Through Stop and Search: Shame, Anger, and Police Legitimacy. *Policing: A Journal of Policy & Practice*, 15(2), ss. 1476–1490. DOI: 10.1093/police/paaa039

Suss, J. & Oliveira, T. (2023). Economic Inequality and the Spatial Distribution of Stop and Search: Evidence from London. *The British Journal of Criminology*, ss. 828-847. DOI: 10.1093/bjc/azac069

Tiratelli, M., Quinton, P. & Bradford, B. (2018). Does stop and search deter crime? Evidence from ten years of London-wide data. *Brit. J. Criminol.*, 58, ss. 1212–1231. DOI: 10.1093/bjc/azx085

Tyler, T. R., Jackson, J. & Mentovich, A. (2015). The Consequences of Being an Object of Suspicion: Potential Pitfalls of Proactive Police Contact. *Journal of Empirical Legal Studies*, 12(4), ss. 602–636.

Urinboyev, R., Wickenberg, P. & Leo, U. (2016). Child Rights, Classroom and School Management: A Systematic Literature review. *The International Journal of Children's Rights*, 24(3), ss. 522–547. DOI: 10.1163/15718182-02403002

Wortley, S. & Owusu-Bempah, A. (2011). The usual suspects: police stop and search practices in Canada. *Policing & Society*, 21(4), ss. 395-407. DOI: 10.1080/10439463.2011.610198

8.5 Övrigt material

Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna & Liberalerna (2022). *Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige*.

Regeringskansliet (2024). *Pressträff om regeringens förslag om säkerhetszoner*, 8 februari. <https://www.youtube.com/watch?v=Cw-QJxEyRjo> [2024-04-05].

Polismyndigheten (2023). *Kartgränser utsatta områden i Region Stockholm*.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1

Tabell 1: Deskriptiv analys

Artikel	Författare	År	Geografiskt fokus	Citeringar
1	Alden	2020	USA	2
2	Ariel & Tankebe	2018	England & Wales	27
3	Bandes et al	2019	NYC	45
4	Belur	2011	Mumbai	17
5	Braakmann	2022	Newcastle	5
6	Bradford et al	2022	London	3
7	Carmichael et al	2021	USA	14
8	Delsol & Shiner	2006	England & Wales	124
9	Ferrandino	2013	NYC	24
10	Hanink	2013	NYC	31
11	Kamalu & Onyeozili	2018	NYC	57
12	Lerman & Weaver	2014	NYC	221
13	Miller & D'Souza	2016	London	17

14	Mulaphong & Cheurprakobkit	2024	USA	1
15	Murray & Harkin	2017	Skottland	73
16	Murray et al	2021	England & Skottland	44
17	Ren et al	2021	NYC	3
18	Scrase	2021	London	9
19	Suss & Oliveira	2023	London	4
20	Tiratelli et al	2018	London	97
21	Tyler et al	2015	USA	220
22	Wortley & Owusu-Bempah	2011	Kanada	210

9.2 Bilaga 2

Tabell 2: Tematisk analys

Artikel	Författare	Tema 1	Tema 2	Tema 3
1	Alden		X	
2	Ariel & Tankebe		X	
3	Bandes et al.	X		

4	Belur	X	X	
5	Braakmann	X		
6	Bradford et al.	X		X
7	Carmichael et al.	X	X	X
8	Delsol & Shiner	X	X	
9	Ferrandino	X		
10	Hanink		X	X
11	Kamalu & Onyeozili	X	X	X
12	Lerman & Weaver		X	X
13	Miller & D'Souza		X	X
14	Mulaphong & Cheurprakobkit		X	X
15	Murray & Harkin			X
16	Murray et al.	X	X	X
17	Ren et al.		X	
18	Scrase	X		X
19	Suss & Oliveira	X	X	

20	Tiratelli et al.	X		
21	Tyler et al.	X	X	X
22	Wortley & Owusu-Bempah		X	

9.3 Bilaga 3

Intervjuguide

Intervjuguide

Intervjustudien handlar om unga människors känsla av tillhörighet och delaktighet i Sveriges rättssystem. Detta med ett särskilt fokus på den nya lagen om säkerhetszoner och urvalsgruppens uppfattning av den. Målgruppen för undersökningen är unga människor boende i socialt utsatta områden där visitationszoner kan tänkas upprättas. Intervjutiden beräknas variera men uppskattas hamna mellan 30-60 minuter.

Syfte med undersökningen:

Syftet med studien är att utöka förståelsen för uppfattningen personer i socioekonomiskt utsatta områden har om lagen om visitationszoner, samt hur denna inställning interagerar med tilliten för och uppfattningen om rättssystemet. Studien ämnar att bidra till att fylla en kunskapslucka om hur lagen uppfattas av individer som kan komma att uppleva dess verkningar.

Checklista på saker att säga i början av intervjun:

Detta ska sägas till varje deltagare i början av intervjun. Småprata gärna lite innan, t.ex. fråga om de vill ha något att dricka och om det gick bra att ta sig hit.

1. Välkommen hit. Jag är heter... och kommer hålla i intervjun.
2. Förklara vad intervjun kommer handla om. Din uppfattning av rättssystemet och de kommande visitationszonerna. Det kommer även finnas några frågor om dina personliga erfarenheter.
3. Förklara vad visitationszoner innebär. Intervjun tar ungefär 30-60 minuter.
4. Du har rätt att avbryta eller ta en paus.
5. Du är anonym.

6. Fråga om inspelning är ok.
7. Det finns inget rätt eller fel svar, vi vill höra om just din upplevelse.
8. Frågor?

Uppvärmningsfrågor:

- Hur ser din vardag ut?
 - Vad gör du om dagarna (arbete, skola, etc)?
- Kan du berätta lite om hur du bor?
 - Hur länge har du bott där du bor i dag?
 - Känner du samhörighet med andra i ditt bostadsområde?
- Hur upplever du tryggheten i ditt bostadsområde?
 - Varför/på vilket sätt?

Huvudfrågor:

Huvudfrågorna är uppdelade för att täcka tre teman utifrån studiens syfte.

Del 1:

- När vi säger rättssystem, vad tänker du då?
 - Vår definition av rättssystemet är exempelvis polisen, lagar, rättsprocesser såsom rättegångar, domare, etc.
- Vad är din syn på rättssystemet (exempelvis lagen, polis, domstol, rättsprocesser, etc)?
- Hur ser du på lagar i allmänhet? Känner du att de är till för att skydda dig eller begränsa dig?
 - Upplever du att du kan påverka vilka lagar som tillsätts?
 - Upplever du att du kan identifiera dig med och hålla med i lagarna som tillsätts?
- Hur ser du på polisens roll i samhället?
- Har du någon tidigare erfarenhet med polisen eller rättssystemet? Det kan vara vilken kontakt som helst, liten eller stor. Vi är här alltså inte intresserade av specifika detaljer om händelsen, utan vill bara veta i vilken kontext. Exempel på dessa kontexter kan vara: blivit visiterad eller stannad av polis, ringt polisen, anmält ett brott, varit delaktig i en rättegång (som målsägande eller tilltalad).

- Om ja, hur tycker du att du blev behandlad i detta bemötande med rättssystemet?
- Om ja, påverkar det din syn på polisen eller rättssystemet?
- Har du någon gång blivit stannad eller visiterad av polis?
 - Om ja, hur tycker du att du blev behandlad i detta bemötande?
 - Om ja, påverkar det din syn på polisen eller rättssystemet?

Del 2:

- Innan vår kontakt, Har du hört om visitationszoner tidigare?
 - Om ja, i vilken kontext?
- Syftet med zonerna är att skjutningar och sprängningar vid konflikter inom den kriminella miljön ska kunna motverkas mer effektivt.
 - Vad tänker du om det?
- Tror du att visitationszonerna kommer att påverka dig och/eller andra i ditt bostadsområde?
 - Om ja, hur?

Del 3:

- Nu när lagen har trätt i kraft, påverkar den ditt förtroende för rättssystemet i något riktning? Positivt eller negativt?

Avslutningsfrågor:

- Är det något jag inte frågat om nu som du skulle vilja berätta om?
- Hur kändes det att vara med på den här intervjun?

Tacka så mycket för deltagandet. Bekräfta att du fått med dig bra insikter och att du värdesätter tiden som deltagaren lagt på att vara med.

9.4 Bilaga 4

Samtyckesblad

Förfrågan om att delta i en studie om individers uppfattning av rättssystemet och kommande visitationszoner.

Syftet med studien är att utöka förståelsen för uppfattningen personer i socioekonomiskt utsatta områden har om lagen om visitationszoner, samt hur denna inställning interagerar med tilliten för och uppfattningen om rättssystemet. Studien ämnar att bidra till att fylla en kunskapslucka om hur lagen uppfattas av individer som kan komma att uppleva dess verkningar.

Studien är ett examensarbete på grundnivå och är en del av utbildningen till kriminolog vid Lunds universitet. Studien kommer genomföras med intervjuer under mars-april 2024. Intervjun kommer beröra din uppfattning/erfarenhet av polisen och rättssystemet samt de kommande visitationszonerna. Intervjun beräknas ta ca 30-60 minuter och kommer att ske på en tid och plats som fungerar bäst för dig. Intervjun kommer att spelas in med ljudinspelning och transkriberas.

Redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet av studien kommer att presenteras i form av en muntlig presentation till andra studerande samt i form av ett examensarbete. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att finnas i en databas vid Lunds universitet. Inspelningarna och transkriberingen kommer att förstöras efter godkänt examensarbete. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering. Ansvariga för studien är Alva Isaksson, Cornelia Jonsson och Patrik Olsson. Har du frågor om studien är du välkommen att höra av dig till någon av oss:

Alva Isaksson
Student
alva_e_i@hotmail.com
0735457003

Cornelia Jonsson
Student
corjon313@gmail.com
0723312726

Patrik Olsson
Handledare
patrik.olsson@soclaw.lu.se

Vi frågar härmed om du vill delta i denna studie. Genom att signera nedan intygar du att du läst igenom informationen om kandidatstudien kring individers uppfattning av rättssystemet och kommande visitationszoner, att du är medveten om att din medverkan är frivillig och kan avbrytas när som helst samt att du samtycker till deltagande.

Datum:

Deltagarens namn
(bokstaverat):

Deltagarens signatur:
